

Göteborgs
Stad

Samarbete för ett cirkulärt Göteborg 2030

Slutrapport förstudie 2020

2021-02-26

Förstudien *Samarbete för ett cirkulärt Göteborg 2030* pågick under hösten 2020 och leddes av Göteborgs Stad, genom initiativet Cirkulära Göteborg* på förvaltningen konsument- och medborgarservice. Arbetet utfördes av planeringsledarna Nina Wolf och Martin Klövmark, med stöd av Kajsa Johansson och Sophie Homer (praktikanter).

Rapporten går att ta del av på www.goteborg.se/cirkularagoteborg och riktar sig brett, med särskilt fokus på beslutsfattare och de nyckelaktörer som ses kunna driva arbetet vidare på gränsöverskridande nivå i Göteborg, men även internt inom Göteborgs Stad. Vi hoppas att rapporten kommer att bidra med värdefull kunskap och användas som beslutsunderlag till det fortsatta cirkulära omställningsarbetet i Göteborg.

Rapporten är skriven av Göteborgs Stad i februari 2021.

* Cirkulära Göteborg är ett initiativ inom Göteborgs Stad som startade 2016, med syfte att driva på utvecklingen och skapa förutsättningar för cirkulär omställning. Ambitionen är att göra det så enkelt, attraktivt och självklart som möjligt att gå från en linjär till cirkulär ekonomi i praktiken.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	5
	Börja göra!	5
2	Inledning	6
3	Om förstudien	7
4	VARFÖR	10
5	Varför lokal cirkulär omställning	10
5.1	Resultat	10
5.2	Varför lokal cirkulär omställning: slutsatser och rekommendationer	12
6	Varför lokal cirkulär strategi och handlingsplan	12
6.1	Resultat	12
6.2	Varför lokal cirkulär strategi och handlingsplan: slutsatser och rekommendationer	15
7	VAD	17
8	Lokal cirkulär vision	17
8.1	Resultat	17
8.2	Lokal cirkulär vision: Slutsatser och rekommendationer.....	19
9	Lokala cirkulära mål	19
9.1	Resultat	19
9.2	Lokala cirkulära mål: slutsatser och rekommendationer.....	20
10	Fokusområden	21
10.1	Resultat	21
10.2	Fokusområden: slutsatser och rekommendationer	24
11	Stödinsatser och behov	25
11.1	Resultat	25
11.2	Stödinsatser och behov: slutsatser och rekommendationer ...	25
12	Knäckfrågor och utmaningar	26
12.1	Resultat	26
12.2	Knäckfrågor och utmaningar: slutsatser och rekommendationer	27
13	Förslag på konkreta åtgärder	28
13.1	Resultat	28
13.2	Konkreta åtgärder: slutsatser och rekommendationer.....	30
14	Lokala vägval	31
14.1	Resultat	31

14.2	Lokala vägval: slutsatser och rekommendationer	36
15	HUR	38
16	Vinster med samarbete.....	38
16.1	Resultat	38
16.2	Vinster med samarbete: slutsatser och rekommendationer....	40
17	Organisation och utformning	40
17.1	Resultat	40
17.2	Organisation och utformning: slutsatser och rekommendationer 42	
18	Förslag på utvecklingsprocess till 2030	43
18.1	Resultat	43
18.2	Förslag på utvecklingsprocess: slutsatser och rekommendationer	44
19	Nyckelaktörer	45
19.1	Resultat	45
19.2	Nyckelaktörer: slutsatser och rekommendationer	47
20	SAMLADE REKOMMENDATIONER.....	49
20.1	Varför	49
20.2	Vad.....	49
20.3	Hur	50
21	FÖRSLAG TILL NÄSTA STEG	52
22	ALLMÄNNA REFLEKTIONER	52
23	DETALJER KRING ARBETET MED FÖRSTUDIEN	53
23.1	Förstudiens aktiviteter.....	53
23.2	Förstudiens frågeställningar.....	54
23.3	Källhänvisningar till omvärldsbevakningen.....	56

1 Sammanfattning

Börja göra!

Under hösten 2020 har en bredd av många olika aktörer från Göteborgs Stad, näringslivet, civilsamhället och akademien sagt sitt om en lokal cirkulär omställning av Göteborg fram till år 2030. Experter har lyssnats av och städer som kommit längre har bevakats.

Resultatet är tydligt.

Intresset för ett cirkulärt Göteborg är stort.

Det finns behov av en lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg som kompletterar befintliga planer och styrdokument. Den ska ses som en gränsöverskridande samarbetsprocess snarare än ett statiskt dokument. En gemensam, konkret plan som är framtagen mellan olika aktörer i Göteborg utan att begränsa.

Det behövs action.

Ett politiskt beslut, som är väl förankrat både inom näringslivet, civilsamhället och akademien, behöver fattas.

Det är dags för ett Göteborgs-övergripande samarbete för ett cirkulärt Göteborg 2030 – med start nu.

2 Inledning

Idag står hela världen inför enorma miljö- och klimatutmaningar som kräver en systemförändring av samhället på kort tid.

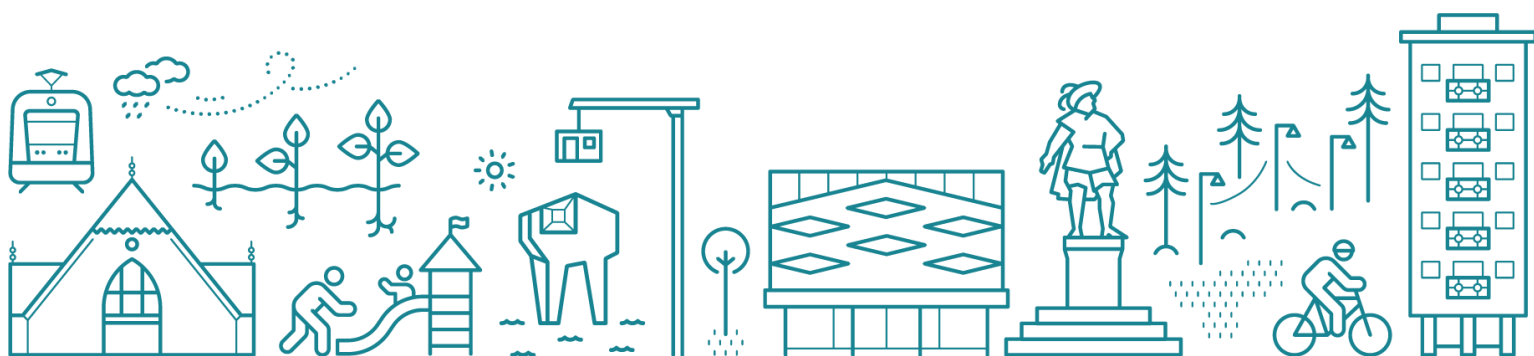
För att lyckas vända utvecklingen behöver vi kraftigt minska vår produktion och konsumtion av nya produkter, genom att designa, producera, cirkulera och använda våra resurser smartare, med ökad livslängd och ökat delande. Vi måste ställa om från dagens linjära köp- och slängekonomi till en resurseffektiv cirkulär ekonomi. Dessutom behöver dessa resurser fördelas jämnt, vilket cirkulär ekonomi har potential att underlätta.

Regeringen har antagit en nationell strategi för omställningen till cirkulär ekonomi, som pekar ut riktningen och för det arbete som behöver göras för att ställa om till cirkulär produktion, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp. Den slår också fast att omställningen måste genomföras gemensamt av politiken, näringslivet, offentlig sektor, akademien och civilsamhället.

Den nationella strategin behöver nu tas vidare, anpassas, förankras och omsättas i handling på regional och lokal nivå, för att undanröja hinder, öka incitamenten och bidra till att accelerera den cirkulära samhällsomställningen.

Så även i Göteborg.

Som ett led i detta arbete har konsument- och medborgarservice (KoM) under hösten 2020 gjort denna förstudie, med utgångspunkt i Göteborgs Stads handlingsplan för miljön 2018–2020 där förvaltningen pekats ut som ansvarig att underlätta för ett cirkulärt Göteborg. För att omställningen ska bli legitim och kunna möjliggöras i hela staden är en bred delaktighet från olika aktörer i Göteborg en grundförutsättning.

3 Om förstudien

Under hösten 2020 genomförde Göteborgs Stad tillsammans med många olika aktörer förstudien *Samarbete för ett cirkulärt Göteborg 2030*. Arbetet leddes av initiativet Cirkulära Göteborg på konsument- och medborgarservice, som hade tilldelats extra medel för att genomföra förstudien. Vid genomförandet togs särskild hänsyn till att förbättra företagsklimatet.

Syftet med förstudien var att undersöka behovet, intresset och förutsättningarna för att komplettera befintliga och planerade processer med en gemensam utvecklingsprocess för ett cirkulärt Göteborg 2030. Utgångspunkten var ett gränsöverskridande helhetsgrepp där det ingick att både titta på hela Göteborg som samhälle och Göteborgs Stad som organisation.

Målet var att genom omvärldsbevakning och gränsöverskridande dialog ta fram inspel till en lokal cirkulär strategi och handlingsplan, och ett förslag på gemensam utvecklingsprocess 2021 – 2030 utifrån ett förslag i tre steg:

Steg 1: Förstudie 2020

Steg 2: Förankring, beslut och implementering 2021–2022

Steg 3: Uppskalning, utveckling och gemensam drift 2023–2030

Förstudien byggde på öppenhet, inkludering och gränsöverskridande dialog. Arbetet utgick ifrån omvärldsbevakning, individuella möten/samtal med nyckelaktörer, avstämningar med utvalda experter, politikerintervjuer och gränsöverskridande webinarier, både med kommunala aktörer inom Göteborgs Stad och med olika aktörer från hela Göteborg.

Inom omvärldsbevakningen tittade vi dels på internationella och nationella program och rapporter från bland annat OECD och EU, men även på ett antal städers och regioners strategier, handlingsplaner eller andra program för cirkulär ekonomi. Urvalet genomfördes utifrån tidigare omvärldsbevakning, informationstillgång och likheter med Göteborg. Städer och regioner som bland annat undersöktes var:

- Helsingfors
- London
- York & North Yorkshire
- Leuven
- Bryssel-regionen
- Amsterdam
- Glasgow
- Umeå
- Helsingborg
- Uppsala

En bredd av olika aktörer bjöds in att delta i förstudien. Den riktade sig till aktörer från:

- Göteborgs näringsliv
- Göteborgs Stads olika förvaltningar och bolag
- Diverse civilsamhällesorganisationer
- Akademin
- Utvalda experter inom cirkulär omställning
- Politiker i Göteborg
- Delegationen för cirkulär ekonomi

Drygt 150 personer med olika funktioner och roller deltog i förstudien. Det var både chefer, medarbetare och fackliga representanter med skiftande kunskap och ansvar inom det cirkulära arbetet representerade. En något större andel arbetade med hållbarhetsfrågor i någon form.

Tillsammans med utvalda aktörer identifierade vi ett tjugotal frågor som delades in under rubrikerna varför, vad och hur. Dessa frågor ställdes sedan i alla sammanhang som en röd tråd genom förstudien.

Även denna slutrapport bygger på dessa tre rubriker, under vilka vi redogör för resultaten både från dialogen med de olika aktörerna i Göteborg samt från omvärldsbevakningen. Under ”Hur”-stycket har vi valt att redogöra resultaten från Göteborgs Stad och övriga aktörer separat. I anslutning till varje resultat beskrivs förstudiens slutsatser och rekommendationer. Därefter följer ett stycke med förslag till nästa steg, och slutligen mer detaljerad information kring förstudiens aktiviteter och frågeställningar.

Varför ett cirkulärt Göteborg?

4 VARFÖR

För att möta aktörerna med öppet sinne istället för att utgå ifrån en viss ståndpunkt, så inleddes arbetet med att undersöka:

- Huruvida det fanns några tydliga incitament för att ställa om från linjärt till cirkulärt på lokal nivå i Göteborg som samhälle
- Vilken nytta man såg för sin egen verksamhet

Vi undersökte även om det fanns incitament för en lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg, och i så fall vilka det var.

5 Varför lokal cirkulär omställning

5.1 Resultat

5.1.1 Varför lokal cirkulär omställning: enligt Göteborgsaktörer

De flesta aktörer vi pratade med var positiva till en lokal cirkulär omställning och såg nytta både för Göteborg och för sin egen verksamhet. Det huvudsakliga incitamentet var att bidra till en positiv samhällsutveckling, men även att minska klimatpåverkan, vara en förebild och att få ökad attraktivitet som stad. Alla såg den ekonomiska nyttan. De kommunala aktörerna inom Göteborgs Stad lyfte möjliga kostnadsbesparingar, vilket man såg även hängde ihop med den miljömässiga nyttan utifrån minskade uttag av jordens resurser. Övriga aktörer, i synnerhet näringslivet, såg den cirkulära omställningen som en konkurrensfördel som bidrar till att nå egna mål och framtidssäkra verksamheten.

Några av de tillfrågade lyfte även employer branding, innovation, sysselsättning och sociala vinster som incitament. Bland politikerna handlade incitamenten förutom ekonomin om att nå mål för minskade växthusgasutsläpp och avfall, maktfördelning och hållbara livsvillkor för framtida generationer. Vissa politiker ansåg dock att man på lokal nivå inom kommunen hade begränsade möjligheter att påverka till exempel näringslivet, och efterfrågade i första hand nationella styrmedel som tillämpas lokalt. Det kunde bland annat röra sig om en starkare konsumentlagstiftning.

5.1.2 Varför lokal cirkulär omställning: omvärldsbevakning

När vi undersökte andra städer såg vi att en vanlig drivkraft till att påbörja den cirkulära omställningen inom en stad var att följa befintlig lagstiftning för att minska avfallet i enlighet med EU:s Avfallsdirektiv. Det var i den änden Cirkulära Göteborg och Circular London började. I den nationella strategin för

cirkulär ekonomi är det övergripande incitamentet för den cirkulära omställningen att nå miljö- och klimatmålen samt de globala målen i Agenda 2030. Miljönyttan utifrån klimatförändringar är enligt en undersökning av OECD, där 51 städer och regioner har svarat, den huvudsakliga drivkraften för cirkulär omställning.

Men även ekonomiska förändringar och möjligheter samt jobbskapande anses mycket relevanta, och lyfts tydligt i bland annat York & North Yorkshire och Brysselregionen. I Amsterdam ser man ett hållbart samhälle som ett starkt incitament. Statens offentliga utredning ”Från värdekedja till värdecykel: så får Sverige en cirkulär ekonomi” slår fast att det finns direkt ekonomiska drivkrafter bakom att företag och EU vill röra sig mot en cirkulär ekonomi. Till skillnad från miljöparametrar som vattentillgång, luftkvalitet och globala temperaturer har många icke-förnybara resurser som till exempel innovationskritiska metaller ett pris och handlas på världsmarknaden. EU har identifierat 20 kritiska råvaror där man ser ekonomiska incitament till omställningen i och med en ökad protektionism i världsekonomin.

Ett annat incitament är viljan att vara först på bollen i takt med att cirkulär ekonomi blivit det nya modeordet. Många städer kommer idag med löften såsom European Circular Cities Declaration. Den cirkulära omställningen har dessutom klättrat på agendan i sviterna av Covid-19-pandemin och ses idag av stora företag och organisationer som ett verktyg för att ”Build back better” (Ellen Macarthur Foundation). I Sveriges Handelsanställdas Förbunds nya miljö- och klimatpolitiska program skriver de att förbundet är redo att driva på övergången till en cirkulär ekonomi. De slår fast att handeln i högre grad måste bygga sin lönsamhet på cirkulära affärsmodeller och produkter med lång hållbarhet.

5.2 Varför lokal cirkulär omställning: slutsatser och rekommendationer

Det är påfallande att de flesta ser positivt på en lokal cirkulär omställning i Göteborg som samhälle utifrån deras olika incitament. Att den vanligaste drivkraften handlar om miljö- och samhällsnyttan var väntat. Desto mer intressant är att både kommun, näringsliv och civilsamhälles-organisationer i Göteborg även ser tydliga ekonomiska incitament för omställningen utifrån att spara och tjäna pengar. Då vi ser att både kunskapen och incitamenten finns, så handlar det nu främst om ledarskap. För att få den hävstång som krävs måste beslutsfattare i berörda organisationer visa handlingskraft och fatta gemensamma beslut.

Rekommendationer

- Fatta ett politiskt beslut, som är väl förankrat både inom näringslivet, civilsamhället och akademien, om att Göteborg som samhälle ska bli cirkulärt fram till 2030 med start nu.
- Samla de olika aktörerna och enas kring ett tydligt **varför** Göteborg ska ställa om.

6 Varför lokal cirkulär strategi och handlingsplan

6.1 Resultat

6.1.1 Varför lokal cirkulär strategi och handlingsplan: enligt Göteborgsaktörer

Bland de olika Göteborgsaktörerna var övervägande andel positiva till en lokal cirkulär strategi och handlingsplan. Man såg en nytta med att bryta ner, tolka och anpassa de strategier och handlingsplaner som redan finns på EU-nivå, nationell nivå, regional och lokal nivå, utifrån ett tydligt fokus på HUR och på handling. De vanligaste motiven för en lokal cirkulär strategi och handlingsplan var att samla aktörer och samordna initiativ för att dra åt samma håll, tydliggöra ansvar och förväntningar, undvika dubbelarbete och lösa upp stuprörstänket med gemensamma mål. Detta skulle även bidra till att visa ledarskap, staka ut vägen framåt och ge framtidstro utifrån ett gemensamt förhållningssätt som genomsyrar hela stadens olika verksamheter. Man såg en lokal cirkulär strategi och handlingsplan som ett verktyg för att ena Göteborgs olika aktörer och ge ökad resurshushållning/resurseffektivitet. Ett starkt incitament var att detta skulle bidra till att lättare gå från ord till handling, öka tempot och skala upp. Det skulle även underlätta att samarbeta och lära av varandra i planering, genomförande och uppföljning av åtgärder.

Flera aktörer framhöll att den cirkulära omställningen handlar om en övergripande systemförändring, som gör att nya cirkulära styrdokument behöver skapas och befintliga styrdokument behöver anpassas. Man såg även en lokal cirkulär strategi och handlingsplan som ett bra sätt att möta näringslivet på.

En nackdel som vissa aktörer såg med en lokal cirkulär strategi och handlingsplan var risken att begränsa valet av lösningar och hämma innovation med en för snäv handlingsplan. Man poängterade att det måste finnas svängrum för det oväntade och den otänkbara lösningen.

Inom Göteborgs Stad var uppfattningen att en lokal cirkulär strategi och handlingsplan skulle bidra till att ge ökat fokus på den cirkulära omställningen i den egna organisationen, samtidigt som man såg en styrka i att vara del av en större helhet tillsammans med aktörer utanför kommunen. En utmaning som vissa poängterade var att effekten helt berodde på utformningen, då man ansåg att arbetet behövde integreras tydligt med kommunens andra styrdokument, riktlinjer och regelverk. Det pågick en generell diskussion kring kommunens styrdokument, då man såg en risk för att ytterligare ett dokument skulle konkurrera med existerande dokument, ge ökad administration och göra arbetet långsammare. Man menade att fokus måste ligga på action och processtöd med konkreta åtgärder, som kan docka in i existerande strategier och handlingsplaner. Samtidigt som ansvarsfördelning och mandat/rådighet skulle behöva tydliggöras.

Bland de politiker som svarade gick åsikterna om en lokal cirkulär strategi och handlingsplan isär. De flesta var inte särskilt insatta i den nationella strategin och hade i dagsläget inga konkreta planer på en lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg, men ansåg den cirkulära omställningen viktig. Det fanns en generell skepsis till fler strategier och handlingsplaner om de inte följdes och ledde till mer action. Vissa av dem tyckte istället att man kunde skärpa redan befintliga dokument. Man tyckte även det var viktigt att göra saker på rätt nivå utifrån rådighetsaspekten – EU/nationellt/lokalt, kommun/näringsliv/civilsamhälle och olika kommunala förvaltningars uppdrag. Ofta föredrog man en kommunal strategi och handlingsplan utifrån kommunens rådighet kring offentlig upphandling, kommunalt byggande etcetera, snarare än ett gränsöverskridande samarbete som ansågs betydligt svårare att få till. Vissa ville inte lägga sig i näringslivet, samtidigt som man tyckte att insatserna behövde vara lokalt förankrade så brett som möjligt för att få genomslag.

6.1.2 Varför lokal cirkulär strategi och handlingsplan: omvärldsbevakning

Det finns gott om olika incitament för en lokal cirkulär strategi och handlingsplan när vi ser på andra städer. Till exempel slår OECD (Organization of Economic Co-operation and Development) fast att en lokal cirkulär strategi och handlingsplan kan bana vägen för innovation, medan det för Leuven i Belgien lett till ökad delaktighet i staden. Ofta har man i andra existerande program slagit fast att man ska ta fram en lokal cirkulär strategi och handlingsplan. I Helsingfors är till exempel deras vägkarta för cirkulär ekonomi och delningsekonomi en av de 147 åtgärderna för Kolneutralt Helsingfors 2035.

Förra året lanserades projektet European Circular Cities Declaration via det globala nätverket ICLEI (Local Governments for Sustainability), där Umeå, Malmö och Eskilstuna var bland de första att skriva under. Genom deklARATIONEN åtar sig staden att etablera tydliga lokala mål och strategier för den cirkulära omställningen. Det handlar bland annat om att visa en gemensam riktning, engagera lokala intressenter, inkludera cirkulära principer i stadsplaneringen och använda offentlig upphandling för att främja marknaden för cirkulära produkter och tjänster.

6.2 Varför lokal cirkulär strategi och handlingsplan: slutsatser och rekommendationer

En lokal strategi och handlingsplan för Göteborg måste kännas givande, stöttande och relevant för varje aktör. Det finns en dokumenttrötthet i staden som märks i att många tolkar strategi och handlingsplan som ännu ett kommunalt styrdokument som riskerar att konkurrera med andra dokument och att inget händer. Dessutom begränsas rådigheten ofta till Göteborgs Stad, till nationell/EU nivå eller till näringslivet, trots att många aktörer har möjlighet att tillsammans påverka utifrån den gemensamma rådigheten.

En majoritet ser dock behovet av en lokal strategi och handlingsplan som kompletterande stöddokument och gränsöverskridande process, för att bryta ner och anpassa övergripande cirkulära målsättningar och strategier på lokal nivå. Utgångspunkten är att kraftsamla kring en gemensam plan samtidigt som arbetet behöver integreras med befintliga dokument. En utmaning ligger i att de flesta vill ha fokus på hur:et och görandet med konkreta handlingar och praktiska åtgärder. Samtidigt vill ingen ha en trög organisation där man måste komma överens om allt innan det blir action. För att lyckas ser vi att arbetet behöver utgå ifrån en agil process som bygger på en tydlig riktning och gemensamma mål som respektive aktör kan arbeta mot inom sin organisation.

Rekommendationer

- Ta fram en gemensam lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg.
- Den ska ses som en gränsöverskridande process snarare än ett statiskt dokument.
- Den bör utgöra en gemensam plan, framtagen mellan olika aktörer i Göteborg.
- Den ska vara ett integrerat komplement till befintliga planer och styrdokument.
- Den ska bygga på en tydlig riktning och gemensamma mål som kan tas vidare i respektive organisation.
- Fokus bör ligga på konkreta åtgärder.

Vad ska ingå en lokal cirkulär strategi och handlingsplan?

7 VAD

En av utgångspunkterna i förstudien var att innehållet i en lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg skulle tas fram, beslutas och uppdateras kontinuerligt av olika aktörer gemensamt. För att lägga grunden till det kommande arbetet undersökte vi vad olika aktörer i Göteborg och andra städer såg som viktigt att ha med i en sådan strategi och handlingsplan. Vi ställde frågor kring lokal vision, mål, fokusområden, stödinsatser och behov, knäckfrågor och utmaningar, förslag på konkreta åtgärder och lokala vägval.

8 Lokal cirkulär vision

De olika aktörerna fick se andra cirkulära visioner både från den nationella strategin och från andra städer. Vissa visioner var korta och övergripande, medan andra var mer omfattande och målade upp en tydlig konkret bild av den önskade framtiden. Som ett första steg i skapandet av en lokal cirkulär vision för Göteborg blev aktörerna sedan ombedda att ange vilka värdeord de ansåg viktiga att ha med i en sådan vision.

8.1 Resultat

8.1.1 Lokal cirkulär vision: enligt Göteborgsaktörer

Aktörerna i förstudien bidrog med en bredd av olika värdeord. De ord som flest lyfte fram var:

- Hållbarhet
- Återbruk
- Åtgärder
- Tillsammans/samarbete
- Resurseffektivitet

Andra ord som återkom hos många var *tillit*, *dela/delning*, *delaktighet* och *långsiktighet*. Även orden *ansvar/ansvarighet*, *respekt* och *framtidsvänligt* lyftes upp. På frågan hur den nationella visionen kunde omformuleras i en Göteborgskontext gick svaren isär. Medan vissa ansåg att den nationella visionen var en bra utgångspunkt, så tyckte andra att den var för krånglig och snäv för att användas lokalt. Det många var överens om var att en lokal cirkulär vision för Göteborg behövde vara konkret och utgå från de faktiska förutsättningarna, de lokala utmaningarna och potentialerna. Visionen måste översättas till vad det innebär för företag, organisationer och förvaltningar här och nu.

8.1.2 Lokal cirkulär vision: omvärldsbevakning

Visionen i den nationella strategin lyder: ”Ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria, cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material.” Till skillnad från flera andra cirkulära visioner gör Sveriges nationella vision inga anspråk på parametrar utanför materialflöden, vilket av vissa anses vara snävt.

Ser man på Göteborgsregionens avfallsplan så innehåller den en utvecklad vision som bland annat innehåller dessa värdeord:

- Minskat avfall/ värdefulla resurser/ tar tillvara våra rester/ lätt att förebygga
- Vi lagar/ handlar begagnat/ byter med varandra/ räcker i generationer
- Gemensamma insatser/ kommunen har ledande roll

På lokal nivå skapar städer sina cirkulära strategier, handlingsplaner, program eller annat till olika ändamål, vilket avspeglas i deras formuleringar av lokal vision. Enligt OECD kopplas cirkulära strategier till klimatet, grön utveckling och/eller hållbarhet i 70 procent av fallen de studerat. Helsingfors färdplan för cirkulär och delningsekonomi är ett sådant exempel. Då färdplanen är en åtgärd i Helsingfors plan för kolneutralitet 2035, har den ingen egen vision, utan visionen är att bidra till Helsingfors Stads mål om att ”Staden ska arbeta i en kolneutral cirkulär ekonomi till 2050.”

Amsterdams cirkulära strategi bygger på doughnut-modellen, vilket speglas i deras vision: ”Staden vill bli en frodande (engelska: thriving) och jämlik stad. I denna stad vill vi se till att alla kan leva ett gott liv, inom jordens ekologiska gränser.” I den andra änden av det cirkulära spektrumet finns visionen för staden York och omkringliggande regionen North Yorkshire, som går ut på att 2030 ”frodas som en konkurrenskraftig, kolneutral cirkulär ekonomi som gagnar företag, samhället och miljön”. Strategin har skapats av och för lokala näringslivsaktörer och syftar till att gagna företag i första hand, vilket också framgår i det strategiska målet ”Förbättra den ekonomiska tillväxten.”

Bryssels regionala program för cirkulär ekonomi (PREC) speglar kanske EU:s farhågor i visionen ”mobilisera resurser och minimera bortfallet av rikedomar, för en innovativ regional ekonomi”. Innovation står i centrum för Glasgow, vars vision är att bli ”en av världens första cirkulära städer” med ambitionen ”att skapa en rörelse som inspirerar företag av alla storlekar att innovera och bli framtidssäkra genom att anamma cirkulära strategier”. I London går tankarna i att säkra upp för framtiden med visionen: ”London – en cirkulär stad som kapitaliserar på dessa möjligheter för att bli en mer motståndskraftig, resurseffektiv och konkurrenskraftig framtidens stad”. Möjligheterna som nämns är att i ekonomin efter Brexit skapa nya marknader och värdekedjor.

Umeås vision är ”Klimatneutralt Umeå 2040” och ”att vara en föregångare inom cirkulär ekonomi”, vilket står i deras miljöstrategiska plan 2017–2028. Visionen syftar främst till Umeå kommun, men även Umeå som samhälle. Till skillnad från Amsterdam så använder Umeå cirkulär ekonomi som ett verktyg för att uppnå minskad klimatpåverkan, och inte ett mål i sig. Umeå ser cirkulär ekonomi som ett bredare begrepp som innefattar fler aspekter än bara klimatfrågan, där delningsekonomi och social hållbarhet är självklara delar.

8.2 Lokal cirkulär vision: Slutsatser och rekommendationer

Vissa undrade om det överhuvudtaget behövdes en lokal cirkulär vision, utifrån tanken att fokus borde ligga på konkreta åtgärder som stärker och kompletterar befintliga strategier och planer. Andra framhöll vikten av en gemensam lokal vision specifikt för det cirkulära, då olika aktörer och städer har olika drivkrafter för en lokal cirkulär omställning. Förstudien har tydligt visat att behovet av en lokal vision, som målar upp en levande optimistisk bild av hur ett cirkulärt Göteborg 2030 kan tänkas se ut, är viktig för att trigga framtidstro, hoppfullhet och handlingskraft. Lyckas man ena stadens olika aktörer kring tydliga incitament och förankra dem cirkulär vision är mycket vunnet. En lokalanpassad vision som stakar ut en gemensam riktning innebär att fler initiativ kan startas av Göteborgs olika aktörer även på eget initiativ då alla drar åt samma håll.

Rekommendationer

- Fortsätt arbetet med att identifiera de olika aktörernas gemensamma incitament för att Göteborg ska ställa om till att bli cirkulärt.
- Försök att ena aktörerna kring en gemensam lokal cirkulär vision för Göteborg.
- Måla i visionen upp en tydlig, optimistisk bild av den önskade framtiden, som känns relevant, inspirerande och konkret utan att vara begränsande.

9 Lokala cirkulära mål

Inom förstudien frågade vi om en lokal strategi och handlingsplan för Göteborg behövde innehålla gemensamma mål och vilka det i så fall skulle vara.

9.1 Resultat

9.1.1 Lokala cirkulära mål: enligt Göteborgsaktörer

En del ansåg att det inte behövdes några egna cirkulära mål utan att arbetet borde ingå i redan befintliga mål. Man såg risken att uppfinna hjulet igen eller att det bedrivs parallella processer. Några menade till exempel att en lokal cirkulär strategi och handlingsplan borde ha som syfte att bidra till att nå miljömål som sätts upp i Göteborgs Stads kommande miljö- och klimatprogram eller att nå de globala målen i Agenda 2030. Medan andra tyckte det vore bra att veta vad man vill uppnås specifikt med en cirkulär strategi och handlingsplan.

Vissa gav faktiska förslag på mål som ”att utrota fattigdom - ha kvar resurser till nästa generation, fördela resurserna smart/effektivt” eller ”att bidra till ett resurseffektivt samhälle som minskar påverkan på biologisk mångfald och klimat”. Många aktörer poängterade vikten av konkreta, tidsatta och mätbara mål som delas in i delmål. Någon skrev till exempel att ”cirkulära inköpsmål av kapitalvaror med tydliga KPI:er i procent, kronor, massa eller antal behöver specificeras”.

9.1.2 Lokala cirkulära mål: omvärldsbevakning

En av utgångspunkterna var att titta på de nationella målen som eventuellt underlag till lokala mål. Målsättningen med Sveriges strategi för cirkulär ekonomi är att ”omställningen till en cirkulär ekonomi ska bidra till att nå de nationella miljö- och klimatmålen, samt de globala målen i Agenda 2030”. Strategin beskrivs främst arbeta mot generationsmålet, ”att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser” samt flertalet SDG:er (Sustainable Development Goals).

York och regionen North Yorkshire har ett antal strategiska mål att arbeta mot: att utveckla cirkulär expertis, öka värdet från tillgångar, förbättra ekonomisk tillväxt, förstärka den naturliga miljön, lyfta kompetenser och välbefinnande och att bygga motståndskraft i samhället.

Amsterdams cirkulära strategi tecknar riktningen som staden ska röra sig mot genom att till exempel ”Uppmuntra konsumtionen av hälsosamma, hållbara och växtbaserade livsmedel för alla invånare”; ”Minska konsumtionen och undvika överkonsumtion”; ”Sikta på delad- och långtidsanvändning av produkter”; ”Använd cirkulära kriterier vid markupplåtningar och tilldelningen av alla byggnads- och infrastrukturprojekt i det offentliga rummet.”

Ett exempel på lokala mätbara mål är Uppsala klimatprotokoll, där målet är att medlemmarna ska minska utsläppen totalt med 14 procent årligen fram till 2030. Det skulle innebära i princip noll-utsläpp år 2030.

9.2 Lokala cirkulära mål: slutsatser och rekommendationer

Till skillnad från den cirkulär visionen som stakar ut riktningen genom en önskad bild av framtiden, så handlar cirkulära mål om att komma dit genom att uppnå tydliga slutpunkter och milstolpar som sätts upp längs vägen. Från Göteborgsaktörernas sida finns det två tydliga förväntningar kring arbetet med cirkulära mål, vilket inte förvånar. Å ena sidan vill man inte ha för många olika mål att förhålla sig till, utan att de synkas med övriga mål som sätts upp för Göteborg men även nationellt och globalt. Å andra sidan lyfter många att det behövs specifika mål och delmål som är konkreta, tidsatta och mätbara.

Rekommendationer

- Identifiera vilka globala, nationella, regionala och lokala mål inom respektive organisation som den cirkulära omställningen ska bidra till att uppnå.
- Komplettera dessa med konkreta, tidsatta, mätbara lokala cirkulära mål där det saknas eller behöver utvecklas.

10 Fokusområden

Inom omvärldsbevakningen undersöktes vilka fokusområden, sakområden, intresseområden och materialströmmar som prioriterades i den nationella strategin och i andra städer. Även Göteborgaktörerna fick frågan om vilka områden de ansåg särskilt viktiga att fokusera på.

10.1 Resultat

10.1.1 Fokusområden: enligt Göteborgsaktörer

Göteborgsaktörerna lyfte följande fokusområden som särskilt viktiga:

- Offentliga inköp, upphandling och ramavtal
- Bygg- och anläggningssektorn, hållbara byggnader och material
- Delningsekonomi
- Livsmedel och matsvinn
- Kunskap och utbildning
- Infrastruktur och stadsutveckling
- Perspektiv på jämlikhet och jämställdhet
- Sociala och socioekonomiska aspekter
- Industrier & industriell symbios
- Minskad konsumtion
- Produktutveckling och inköp som förlänger livet på produkter

I kommentarerna sas det bland annat att man inte får innovativa, lönsamma företag utan att ställa krav vid inköp (fossilfritt/giffritt/demonterbart). Man lyfte även juridiska och ekonomiska aspekter utifrån garanti, försäkring, avtal, lagstiftning med mera. Inom Göteborgs Stad menade flera att fokus skulle ligga på områden de har rådighet över. Det kunde röra sig om miljötillsyn, upphandling, näringslivsutveckling, stadens egen avfallsproduktion (minst 400 milj. ton/år), styrning av avfallstaxor för att flytta uppåt i avfallstrappan, kommersiella lokaler (staden största enskilda ägare), förhandlingar av hyreskontrakt och allmännyttan. Man lyfte även delaktighet och inkludering, tydlig styrning och ansvar och samarbete som viktiga områden.

Politikernas åsikter gick delvis isär. De flesta menade dock att fokus bör ligga på Göteborgs Stad och de kommunala förvaltningarna utifrån offentlig upphandling och att staden bör gå i frontlinjen och agera trendsättare. Vissa lyfte kommunens uppgift att minska mängden avfall, fasa ut bruket av engångsartiklar och få återbruksverksamheterna att växa. Även ett fokus på stadsplanering utifrån närhet till samhällsservice för att undvika onödiga resor kom upp. Medan andra lyfte demokratifrågan som viktigt fokus utifrån behovet av ett annat ekonomiskt system där folket fick vara med och bestämma.

Flera aktörer ansåg att Göteborg likt andra städer behövde fokusera på de material och produkter med stor genomströmning, något som identifieras genom en ”City circle scan”.

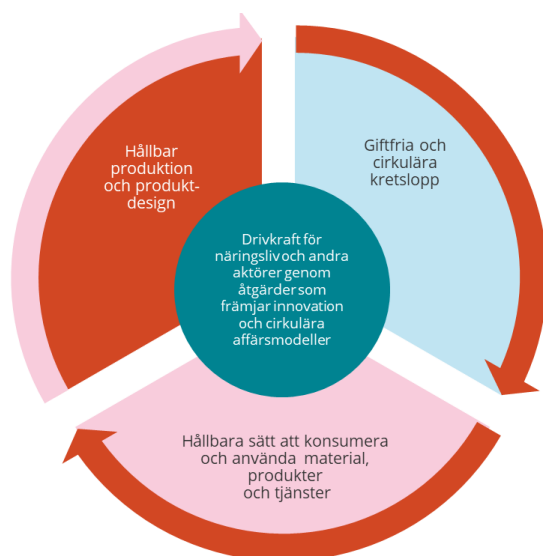
Till den nationella strategins fyra fokusområden gavs följande inspel:

- "Klokt att ha med allihop som det är tänkt i den nationella strategin, de samverkar ju."
- "Från ett inköps- och upphandlingsperspektiv tänker jag att alla fyra är relevanta för oss men i olika delar av inköpsprocessen och inom olika tjänste- eller produktområden (i staden)."
- "Jag tror att detta kanske kan konkretiseras ytterligare när man identifierat var den betydande resursanvändningen i kommunen primärt finns."
- "Även här måste konkreta exempel ges; vilka 'åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller'? Vilka 'hållbara sätt' att konsumera och använda material, produkter och tjänster?"

10.1.2 Fokusområden: omvärldsbevakning

Sveriges nationella strategi för cirkulär omställning presenterar fyra fokusområden som bedöms vara särskilt viktiga:

1. Hållbar produktion och produktdesign
2. Hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster
3. Giftfria och cirkulära kretslopp
4. Drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller

Fokusområden i den nationella strategin.

Förutom dessa fokusområden innehåller strategin sex prioriterade materialströmmar som är helt i linje med andra städer i Europa:

1. Plast
2. Textil
3. Förnybara och biobaserade råvaror
4. Livsmedel
5. Bygg- och anläggningssektorn (inklusive dess avfall)
6. Innovationskritiska metaller och material

På lokal nivå är en vanlig början att utföra en materialflödesanalys eller urban metabolism-studie för att identifiera de områdena med störst genomströmning av fysiska resurser (största volymer jungfruliga material in och avfall ut). Denna väg gick exempelvis Glasgow i konsultsamarbete med organisationen Circle Economy. Även Paris cirkuläreconomiska fokusområden bygger på stadens största utmaningar, identifierade genom en urban metabolism-studie. För Helsingfors färdplan ska alla åtgärder syfta till att uppnå kolneutralitet, varför den innehåller det mindre vanliga fokusområdet ”grönt avfall” utifrån nyttjandet av organiska biomassaflöden.

I London utgick man från fyra kriterier för att bestämma vilka områden som skulle prioriteras: hög påverkan på miljön, bibehållet finansiellt värde, återbruks- och återvinningspotential samt områden där det redan fanns exempel på cirkulära affärsmodeller.

Offentliga inköp och upphandlingar pekas gång på gång ut som ett fokusområde för den cirkulära omställningen i städer och regioner. Det ses både som eget fokusområde (Helsingfors) och som verktyg inom alla fokusområden (London). I den nationella strategin nämns offentlig upphandling inom fokusområdet ”Hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster”. Även Amsterdam lägger stor vikt vid offentliga upphandlingar inom fokusområdet ”Konsumtionsvaror” med målsättningen att minska stadens totala konsumtion med 20% och ha helt cirkulära inköps- och upphandlingspolicys till 2030.

Bygg- och rivningssektorn återkommer i princip överallt som fokusområde för den cirkulära omställningen, och inkluderas bland annat i Bryssel, Amsterdam, Helsingfors och London. I Paris och York/North Yorkshire nämns byggsektorn som prioriterad sektor. Och detta är inte förvånande. Infrastruktur utgör det samhällsbehov med störst aptit på resurser globalt, samtidigt som bygg- och rivningsarbeten står för den största mängden avfall efter gruvindustrin. Dessutom har kommunerna rådighet i frågan och huvudansvaret för den fysiska samhällsplaneringen.

Kläder och textilier är ett annat vanligt fokusområde. I den nationella strategin är textil en prioriterad materialström utifrån att hälften av den textil som konsumeras i Sverige går till förbränning. Textilavfallsflödena är viktigt små men har stor miljöpåverkan. Londons färdplan för cirkulär ekonomi innehåller textilier som fokusområden, och där beräknas cirkulära principer/affärsmodeller i textilsektorn kunna tillföra 1 miljard pund (netto) till ekonomin år 2036.

Plast förekommer ofta som fokusområde och ses som prioriterad materialström i den nationella strategin. Till exempel kommer ett antal engångsprodukter av plast att förbjudas 2021 enligt ett EU-direktiv, och Naturvårdsverket undersöker åtgärder för ökad materialåtervinning av plast i Sverige som del i den nationella omställningen. Plasten nämns bland annat som fokusområde i Londons cirkuläreconomiska färdplan, och som mål för att undvika ”onödig plast” i Helsingfors färdplan.

Livsmedel/mat finns som fokusområde för London, Bryssel och Amsterdam och är även en prioriterad materialström för Sverige. Glasgows city circle scan pekade ut mat och dryck som viktig sektor för att cirkulära innovationer. Man fann att mat- och dryckesindustrin krävde hela 51 procent av de totala resurserna som brukades av Glasgows tre viktigaste och mest resurskrävande sektorer – hälso- och sjukvård, utbildning och tillverkning/produktion.

10.2 Fokusområden: slutsatser och rekommendationer

Det blev uppenbart att prioriterade fokusområden skiljde sig åt mellan länder och städer utifrån olika incitament, mål, förutsättningar och behov. Bland Göteborgsaktörerna återfanns flera av de nationella fokusområdena och materialströmmarna som man tyckte var bra att utgå ifrån. Helt klart är att byggsektorn samt offentlig upphandling är två fokusområden som återkommer hela tiden från olika håll. En öppen fråga att titta närmare på är om Göteborg ska låta utföra en materialflödesanalys (MFA) för staden att använda som underlag för att prioritera ”rätt” fokusområden alternativt se om det går att utgå ifrån andra städernas utförda MFA:er. Eller om andra parametrar och aspekter är viktigare som grund för dessa val.

Rekommendationer

- Utgå ifrån den nationella strategins fokusområden och materialströmmar, och anpassa dem till Göteborgs förhållanden.
- Inkludera byggsektorn och offentlig upphandling som två tydliga fokusområden.
- Titta närmare på frågan om en lokal materialflödesanalys för Göteborg.

11 Stödinsatser och behov

Med denna fråga undersöktes vilka specifika behov de olika aktörerna i Göteborg hade och vilka stödinsatser de efterfrågade, för att kunna ställa om sin egen organisation och stötta andra. Eftersom detta stycke handlar om aktörernas egna behov, så har vi valt att inte jämföra dem mot omvärldsbevakningen här.

11.1 Resultat

11.1.1 Stödinsatser och behov: enligt Göteborgsaktörer

Bland de olika Göteborgsaktörerna såg många behovet av kompetenshöjning och utbildning, med insatser som både hjälper de mindre näringsidkarna och stadens inköpare med stöd att välja rätt. Det behövdes även en samordning av Göteborg, med gemensam on-boarding och terminologi samt tydliga roller och mandat. Man lyfte även behovet av politiska beslut/lagstiftning, som till exempel att straffa linjära affärsmodeller skattemässigt och att förpackningar borde standardiseras. En del efterfrågade stöd (till exempel informationskampanjer) till lokala småskaliga initiativ som co-working, innovationshubbar, leksaksbibliotek, kretsloppsparkar. Man såg också ett generellt behov av att stadens förvaltningar skulle sluta slänga saker som idag. Bland Göteborgs Stads aktörer uttryckte många även behovet av mer samarbete över organisationsgränserna med näringslivet till exempel, för att få ökad förståelse och tillgång till den breda kompetens som finns. Man efterfrågade goda exempel att lära sig av samt operativt stöd till verksamheten i den cirkulära omställningen.

11.2 Stödinsatser och behov: slutsatser och rekommendationer

Eftersom den cirkulära omställningen fortfarande är ny för många aktörer så är behovet av utbildning väntat. Att de flesta även efterfrågar samarbete tyder på ämnets komplexitet, där många inser att ingen kan lösa frågan på egen hand utan att man behöver varandra. Behoven av beslut på olika nivåer, tydligare roller, samordning av insatser, resurser och operativt stöd kan ses som en önskan om mer uppbackning och mandat till att identifiera och ta in rätt kompetens, så att respektive organisation kan börja agera. En annan aspekt som vi vill lyfta är vikten av att både synliggöra och i praktiken ge förutsättningar för att kunna agera cirkulärt. Särskilt viktigt är att arbetet når ut bredare till de grupper som inte är intresserade av det cirkulära.

Rekommendationer

- Initiera en generell kompetenshöjning för den cirkulära omställningen genom riktade utbildningar och spridning av goda inspirerande exempel.
- Skapa en besluts- och samordningsfunktion.
- Fortsätt lyssna på de olika aktörernas specifika behov.
- Synliggör omställningen, ge praktiska förutsättningar att kunna agera och nå ut brett.

12 Knäckfrågor och utmaningar

I det här stycket har vi samlat lokala knäckfrågor, utmaningar och målkonflikter för ett cirkulärt Göteborg som vi identifierade i dialogen med de olika aktörerna. Eftersom denna typ av frågor är specifika och kan skilja sig åt en hel del mellan städerna, så har vi valt att inte ta med omvärldsbevakningen här.

12.1 Resultat

12.1.1 Knäckfrågor och utmaningar: enligt Göteborgsaktörer

Knäckfrågor:

- Lager och garantier för använt material och produkter
- Få koll på relationen mellan olika parametrar så som pengar, GWP (global warming potential) och materialflöden.
- Politiken förstår inte frågan --> cirkulära omställningen måste göras lättillgänglig och lönsam
- Marknaden utvecklar cirkulära produkter som ingen köper/beställer
- Förutsättningar för byte/delande skapas, marknaden kan inte leverera
- Få till alla delar samtidigt
- Att göra åtgärder/aktiviteter som har reell effekt och bidrar till stor skala
- Hur skala upp satsningarna för att skapa verklig påverkan
- Upphandlingar räknar pris/kostnad på kort tid
- Omställningen kräver tydlig och etablerad organisation, struktur och rutiner
- Beställarrollen avgörande drivkraft --> få beställare att våga ställa krav
- Skapa motivation då handlingsplan inte kan vara bindande

Utmaningar:

- Värdering/finansiering - fastighetsvärden sätts utifrån potentiella hyresintäkter, varför tomställning ibland är 'lönsamt'
- Lagar/regler som kan hindra användandet av avfall som resurs
- Systemförändring/ paradigmskifte
- Cirkulär ekonomi är en långsam modell, kan konkurrera med pris i längre perspektiv
- Pris/kostnad räknas alltid ekonomiskt, behöver få in helhetskostnaden igen-och-igen
- Det behövs nya metoder, standarder och krav för ekonomisk rapportering
- Ekonomiska styrmedel behöver förändras och anpassas till en cirkulär ekonomi
- Näringslivet ser utmaningar kring finansiering, ägarskap och kapitalbindning, utifrån möjligheten att få finansiering för en idé där intäkterna sprids ut över tid (leasing, abonnemang). Finansieringssystemen är idag uppbyggda på ett visst tidsintervall och när man får sin kickback. Inom vissa cirkulära affärsmodeller kommer kickbacken långt senare såsom

vid leasing. Risken förflyttas ju även från kunden till producenten/leverantören vilket också påverkar finansieringsmöjligheter.

- Andra utmaningar idag för näringslivet är även produktdesign, att råvaror är billigare än arbetskraft och nya värdekedjor som kräver nya arbetssätt och samverkansformer
- Kommunens roll i arbetet med den cirkulära omställningen är inte alltid tydlig
- Process att ta fram handlingsplan - Göteborg måste hitta vägen framåt utan att fastna i att fila på minsta gemensamma nämnare
- Bred förankring
- Kort om tid att åstadkomma stora förändringar!

Målkonflikter:

- En alltför aggressiv hållning utan att ha näringslivet med sig kan bromsa omställningen
- Nya metoder/arbetssätt som hamnar i konflikt med andra effektivitetsmål som ska uppfyllas
- Det är billigare och enklare att köpa nytt än att reparera/återbruka - beställare är skyldiga att få billigaste pris
- Lagar och regler som begränsar/hindrar återbruk samtidigt som man också måste uppfylla hållbarhetsmål
- För mycket top-down styrning kan provocera motreaktion
- Riktlinjer för antal styrande dokument inom Göteborgs Stads verksamhet

12.2 Knäckfrågor och utmaningar: slutsatser och rekommendationer

Som framgår ser aktörerna olika knäckfrågor, utmaningar och målkonflikter att ta i beaktning. Några av dessa återfinns i andra städer medan andra är mer relevanta just i Göteborg. Nivån och komplexiteten i frågorna varierar en hel del och behöver adresseras vidare i rätt forum. Detta ska också ses som en föränderlig process där nya utmaningar uppstår i takt med att identifierade frågor löser sig.

Rekommendationer

- Skapa ett systematiskt gränsöverskridande arbete för att kontinuerligt lösa knäckfrågor, utmaningar och målkonflikter.
- Hitta ett sätt att adressera rätt fråga till rätt mottagare.

13 Förslag på konkreta åtgärder

I de olika dialogerna blev aktörerna ombedda att föreslå konkreta åtgärder som de ansåg behövdes för att genomföra den cirkulära omställningen av Göteborg. Dessa skulle ses som första inspel, utifrån förståelsen att valet av rätt åtgärder krävde både kunskap och samarbete.

13.1 Resultat

13.1.1 Förslag på konkreta åtgärder: enligt Göteborgsaktörer

De olika aktörerna föreslog följande konkreta åtgärder:

- Upphandlingskrav med uppföljning
- Involvera politiken
- Stadengemensamt lager för återbruk
- Omställning till hyreslösningar istället för ägande
- Baka in cirkulär ekonomi i en övergripande obligatorisk klimatutbildning för alla medarbetare
- Nätverk för småföretagare inom cirkulär ekonomi
- Underlätta samutnyttjande av lokaler och stadens resurser (både inom stadens verksamheter och utanför)
- Billigare/ gratis kollektivtrafik
- Dela/sprida bra exempel
- Göra det enkelt och fördelaktigt att upphandla cirkulära produkter och tjänster
- Kommunikationsinsatser, synliggöra att detta pågår, informera
- Säkra finansiering
- Anställ fler som kan verkställa
- Ändra på hindrande lagstiftning
- Branschgemensamma synsätt vad gäller standard, kvalitetssäkring och garantifrågor för återbrukat/återvunnet
- Lyft fram helhetskostnaden, även som jämförande enhet
- Genomför en ”City circle scan”
- Skapa centralt stöd via processledare
- Få till en hög grad av delaktighet och inflytande från medborgare, civilsamhälle och lokala aktörer som en viktig utgångspunkt
- Skapa ett genomgående förhållningssätt i stadens förvaltningar och bolag såsom Västra Götalandsmodellen i samverkan med andra aktörer
- STEEPLD/ PEST/ PESTEL-analys
- Jobba med processledning från Göteborgs Stads sida
- Skapa återkommande forum där goda exempel och erfarenheter drivs
- Skapa åtaganden i stil med Fossilfritt Sveriges utmaningar
- Ställ allt på huvudet och tänk annorlunda i genomförandet

13.1.2 Förslag på konkreta åtgärder: omvärldsbevakning

Listan skulle kunna göras oändligt lång med alla konkreta åtgärder för cirkulär omställning som genomförs runt om i världen. Och det tillkommer, utvärderas och tas bort åtgärder konstant.

I den nationella strategin föreslås åtgärder som till exempel att:

- Förbättra produkt- och konsumentinformation
- Styra produktutformning
- Främja delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller
- Göra det enkelt och lönsamt att återanvända
- Bidra till resurseffektivitet genom offentlig upphandling
- Styra mot att ersätta fossila råvaror med förnybara
- Stärka innovations- och näringslivsklimatet

Dessa åtgärder kommer att utvecklas i nationella handlingsplaner för strategins fokusområden och för några prioriterade materialströmmar. Ett antal debattörer från Cradlenet föreslår i en opinionstext fem åtgärder att vidta i arbetet med handlingsplanerna:

1. Fokusera på helheten först
2. Rätta till systemfelen
3. Identifiera målkonflikter
4. Göra rätt från början av ett avfalls liv
5. Mäta utgångsläge och effekter

"Idrottsföreningars internationella krav gör att vi fastnat i miljöbovar som konstgräs, valla med PFOA och nano, hästsand med mikroplast."

"Det är det konkreta som får saker att hända, att visa upp ett flergångsförkläde, att visa att någon gjorde något i en annan kommun, ett procentmål etcetera. Inte abstrakta begrepp och ordrika dokument."

13.2 Konkrete åtgärder: slutsatser och rekommendationer

I likhet med aktörernas svar kring deras behov konstaterar vi att deras förslag på konkreta åtgärder är många och skiljer sig åt. Vi hade inte väntat oss en samsyn kring några enstaka åtgärder, utan efterfrågade en ögonblicksbild utan krav på specifik kunskap för att kunna värdera dess tyngd. Brokigheten visar på komplexiteten utifrån aktörernas olika fokus och angreppssätt. Därför kommer frågan om vilka konkreta åtgärder som är bäst att göra utifrån aspekter som tid, effekt, görbarhet och åtgärdsägare behöva bearbetas och anpassas kontinuerligt.

Vi ser även att vissa åtgärder kräver gemensamma beslut, medan andra kan genomföras på eget initiativ på organisationsnivå. Dessutom kommer de nationella handlingsplanerna med åtgärder som kommer behöva vävas in i Göteborgs lokala omställningsarbete.

Rekommendationer

- Inled ett fördjupat, långsiktigt arbete med att identifiera, värdera, bearbeta, genomföra och utvärdera konkreta åtgärder för den cirkulära omställningen i Göteborg.
- Definiera vilka åtgärder som kräver gemensamma beslut.
- Gör en "City circle scan" för Göteborg.

14 Lokala vägval

För att få en fördjupad bild av vad de olika aktörerna ansåg särskilt viktigt utifrån en Göteborgskontext, så ställde vi fyra frågor kring lokala vägval. Först ville vi veta vilka allmänna lokala vägval de tyckte borde beaktas och prioriteras. Sedan tog vi tempen på tre specifika vägval som hade identifierats i början av omvärldsbevakningen och den första dialogen med nyckelaktörer.

14.1 Resultat

14.1.1 Allmänna lokala vägval

14.1.1.1 Allmänna lokala vägval enligt Göteborgsaktörer

Förutom de specifika vägval som beskrivs i senare avsnitt såg aktörerna följande vägval/prioriteringar som särskilt viktiga utifrån en Göteborgskontext:

- **Arbetsstillfällena kontra hållbarhetsarbetet**
”Ses ofta som två olika saker fast det inte är det”
- **Störst nytta**
”Man bör prioritera områden där störst nytta kan uppnås, förslagsvis används nyttorealiserings som ett verktyg”
- **Resurseffektivitet**
”Cirkularitet handlar för mig om resursflöden och hur vi kan effektivisera användningen/ minska behovet av resurser, helst med bibehållen eller ökad upplevd livskvalitet”
”Lyfta och prioritera frågor som rör resurseffektivitet i relation till material. För att det cirkulära ska kunna bli attraktivt behöver olika aktörer hitta sin roll i nya värdecykler”

14.1.1.2 Allmänna lokala vägval i omvärldsbevakningen

På lokal nivå görs det förstås många olika vägval utifrån specifika förutsättningar och prioriteringar.

Ett vägval som flera lyft fram på lokal nivå är industriell symbios.

Industriell symbios är en sorts mikro-cirkulär ekonomi, en industriell ekologi där ett kretslopp av resurser och energi etableras mellan några industrier. Några närliggande exempel på industriell symbios är Kalundaborg (vinnare av Göteborgs Win Win-pris) och Sotenäs symbioscentrum. Det handlar om industrier, ofta geografiskt nära, som samverkar för att möjliggöra komplexa flöden av resurser mellan sig. Restprodukter från en industri kan till exempel bli insatsvara till en annan industri, som i sin tur ger upphov till spillvatten och överskottsenergi som kan nyttjas av en tredje industri i närheten, vars restprodukter är råvara till den första industrin, och så vidare.

14.1.2 Vägval 1: Utvecklingsbart ur ett helhetsgrepp inklusive delningsekonomi

Det första lokala vägvalet som identifierades kom upp ur frågan om hur man egentligen skulle definiera cirkulär ekonomi i Göteborg. Vad skulle ingå idag, och hur kunde man kunna veta vad som behövde ingå imorgon? Vissa menade att en cirkulär strategi och handlingsplan måste vara cirkulär i sig, och behövde byggas modulärt så att den gick att anpassa och utveckla efter hand. I samma resonemang diskuterades definitioner då att man ansåg att det behövde tas ett helhetsgrepp eftersom mycket hängde ihop. Där till exempel delningsekonomi var helt inkluderat som en naturlig del. Andra däremot efterfrågade en cirkulär strategi och handlingsplan som var mer avgränsad, där delningsekonomi låg som en egen del för att det inte skulle bli för spretigt. Hur såg Göteborgsaktörerna och de andra städerna på detta?

14.1.2.1 Vägval 1: Utvecklingsbart ur ett helhetsgrepp inklusive delningsekonomi: enligt Göteborgsaktörer

De flesta Göteborgsaktörerna såg fördelar med en cirkulär strategi och handlingsplan som tog ett helhetsgrepp och utgick från en helhetssyn på hållbarhet (socialt, ekonomiskt, ekologiskt), och där delningsekonomi ingick som naturlig del. Många ansåg också att det var viktigt med en levande strategi och handlingsplan som var flexibel, kunde utvecklas när kunskapen höjdes och som kunde ändras efter framtida behov när situationen förändrades. Några av kommentarerna var följande:

- "Viktigt är att utgå från ett helhetsperspektiv"
- "Prioriteringarna bör kopplas till Framtidens strategi 2020–2030"
- "Den cirkulära strategin bör vara korskopplad där de enskilda målen påverkar varandra så som agenda 2030"
- "Vi bör aldrig arbeta endimensionellt"
- "Alla aspekter är viktiga och bör prioriteras"
- "Olika aktörer kan ha olika prioriteringar, därför är samverkan helt nödvändig"
- "Cirkulär ekonomi är för mig ett så pass brett begrepp att det är helt självklart att arbete med delningsekonomi ingår"
- "Hur kan vi öka delandelösningarna såsom exempelvis verksamheter som Fritidsbanken, som är en insats både för miljön och som samtidigt gör att fler får tillgång till aktiviteter som kräver viss utrustning"

De främsta nackdelarna som lyftes fram var att ett allt för stort grepp riskerade att bli verkningslöst och inte ledde till konkret handling. En mer avgränsad strategi kunde gynna högre resultat på kort sikt. Några av kommentarerna var:

- "Delningsekonomi är politiskt svårt. Vi måste hitta hållbara lönsamma affärsmodeller"
- "Vad gäller delningsekonomi - inte sett verkstad som ger några volymer"

14.1.2.2 Vägval 1: Utvecklingsbart ur ett helhetsgrepp inklusive delningsekonomi: omvärldsbevakning

Delningsekonomi är en naturlig del av cirkulär ekonomi hos vissa, men ingår inte eller är inte i fokus hos andra. Helsingfors inkluderar delningsekonomi i cirkulär ekonomi så pass att färdplanen heter Roadmap for circular and sharing economy. Den beskriver: ”I en delningsekonomi baserad på cirkulärekonomiska principer, kan befintliga resurser användas effektivt, vilket kommer att minska behovet av nya produkter och konsumtionen av resurser.” Deras fokusområde för delning utgår ifrån fyra målområden:

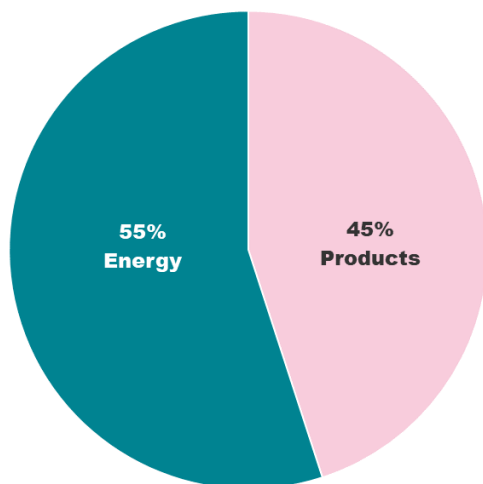
- ett ökat utnyttjande av stadens egna fastigheter och utrymmen genom att dela ytor
- att främja delningstjänster som kan användas av Helsingfors medborgare
- att integrera delningsekonomi vid planer för markanvändning och när staden planerar anläggningar
- att förstärka ekosystemet av företag med cirkulära affärsmodeller och delningstjänster

Amsterdam inkluderar delning särskilt för värdekedjan ”konsumtionsprodukter.” Ett mål för den värdekedjan är ”Tillsammans ta hand om våra naturresurser” där staden siktar på att ”plattformarna och tjänsterna för att dela, hyra, restaurera/up-cycla och reparera ska vara lika enkelt tillgängliga som dagens butiker som säljer nya, icke-cirkulära produkter.”

European Circular Cities Declaration inkluderar delnings- och reparationsekonomi som cirkulära affärsmodeller. Även vår nationella strategi tecknar att fokusområde 2 (hållbara sätt att konsumera...) bland annat ska inriktas på att ”se över hur en delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller kan främjas, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses.”

14.1.3 Vägval 2: Produkter och mat före energi och transport

Enligt Ellen MacArthur Foundation kommer 55 procent av jordens växthusgasutsläpp från energi- och transportsektorn, medan 45 procent kommer från produkter inklusive mat. Utifrån vikten av att minska alla våra utsläpp, så belyser man att mycket redan görs inom energi och transport medan arbetet med utsläppsminskningen inom produktsektorn är eftersatt. De uppmanar därför att inom den cirkulära omställningen lägga extra fokus på produkter och mat före energi och transport. Som lokalt vägval 2 undersökte vi hur andra städer såg på detta och vad Göteborgsaktörerna tyckte i frågan.

Ellen MacArthur Foundation, Completing the Picture: How the Circular Economy Tackles Climate Change (2019)

14.1.3.1 Vägval 2: Produkter och mat före energi och transport: enligt Göteborgsaktörer

Åsikter i denna fråga gick isär. Det var dock fler som var positiva till att prioritera produkter inklusive mat i en cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg. Vanliga motiveringar var att energi- och transportsektorerna redan behandlades i andra strategier/styrdokument, och att många insatser i Göteborg redan gjordes där. Man konstaterade också att ett fokus på material och resursförbrukning från produktion var bra, då det redan fanns stora företag som driver energi och transport. En av aktörerna resonerade att det kanske fanns större möjligheter att agera lokalt när det kom till produkter och mat. Inom drivmedel, fordon och energi var vi mer beroende av vad som hände nationellt och internationellt kring till exempel biobränslen, vätgas och elektrifiering. Inom Göteborgs Stad menade man att strategin borde fokusera på områden där kommunen kan göra störst miljöbesparingar. En vanlig nackdel som nämndes med att prioritera produkter var att båda sidor behövdes och det hade varit ett misstag tidigare att endast fokusera på ett område i taget. Man menade att många företag redan måste arbeta med båda områden samtidigt.

14.1.3.2 Vägval 2: Produkter och mat före energi och transport: omvärldsbevakning

I omvärldsbevakningen framkom det inte tydligt huruvida man i andra städer fokuserade mer på produkter och mat än på energi och transport. Eftersom deras fokusområden skiljde sig åt en hel del gick även dessa frågor ofta in i varandra. Klart var i alla fall att en kraftig minskning av utsläpp från produkter och mat fanns med i alla lokala cirkulära strategier, handlingsplaner och program som undersöktes.

Delmål 4 för klimatet i remissversionen av Göteborgs Stads nya Miljö- och klimatprogram lyder ”Göteborgs Stad minskar sin klimatpåverkan från konsumtion med 90 procent”. Delmålet beskriver att ”utsläppen av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från inköpta inventarier, produkter, material, byggnader, anläggningar, tjänster, entreprenader samt övriga investeringar” ska minska med 90 procent - och minskningen ska åstadkommas på plats och inte genom klimatkompenserande aktiviteter utomlands.

14.1.4 Vägval 3: Social hållbarhet

Efter att den nationella strategin hade släppts kom det bland annat kommentarer om att man saknade mer av det sociala perspektivet. Man menade att utöver resurseffektivitet även frågor som resursfördelning och hållbar sysselsättning borde ingå som naturlig del i den cirkulära omställningen. Som lokalt vägval 3 undersökte vi hur Göteborgsaktörerna och omvärlden såg på social hållbarhet utifrån en lokal cirkulär strategi och handlingsplan.

14.1.4.1 Vägval 3: Social hållbarhet: enligt Göteborgsaktörer

Majoriteten såg det som positivt att inkludera social hållbarhet som en självklar del i en lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg. Det sågs också som en viktig aspekt för just Göteborg, som passade Göteborgs profil. Många ansåg att ett cirkulärt och hållbart samhälle gick hand i hand med ett jämställt och jämlikt samhälle. Vissa tyckte det var viktigt att inte endast fokusera på utsatta områden och att man kan behöva dela upp elefanten även om alla hållbarhetsdimensioner var viktiga. Inom Göteborgs Stad tyckte några att arbetet borde haka i arbetet för en jämlik stad.

De nackdelar som identifierades handlade, som tidigare, om att man såg risker med att ta för stora grepp. Man varnade för att det kunde bli luddigt, inte konkret och svårt att implementera för verksamheterna. En vanlig syn var att sociala hållbarhetsvinster kunde vara bieffekter, men att de inte borde målsättas.

14.1.4.2 Vägval 3: Social hållbarhet: omvärldsbevakning

Bland städerna som undersöktes hade några av dem med det sociala perspektivet.

Amsterdam är ett tydligt exempel på en stad som går långt med en cirkulär strategi som vill åstadkomma en jämlik stad där alla invånare kan leva ett värdigt och socialt rättvist liv.

Även Umeå har stort fokus på social hållbarhet som en självklar del i deras cirkulära omställning. De är en av de städerna som arbetat längst med jämställdhet i Sverige, och menar att det sociala perspektivet ligger i stadens DNA.

Glasgow lägger i sin lokala strategi också vikt på social hållbarhet utifrån den cirkulära omställningens jobbskapande.

14.2 Lokala vägval: slutsatser och rekommendationer

Att många ser den cirkulär omställningen ur ett helhetsperspektiv som inkluderar alla tre hållbarhetsparametrar (socialt, ekonomiskt, ekologiskt) var väntat. Med det sagt behöver inte nödvändigtvis alla ges samma tyngd alltid inom Göteborgsanpassningen. Fler delandelösningar för allmänheten ses som en naturlig del av cirkulär ekonomi och resurseffektivitet. Däremot behöver delningsekonomi inte tolkas som endast en grej för individen/invånare. Även företag behöver hitta nya modeller för värdeskapande. Och när det gäller utsläppsminskningen så är det intressant att många anser att extra fokus ska läggas på det eftersatta arbetet med produkter och mat. Det betyder ju inte att de befintliga satsningar som görs inom energi och transport ska avslutas.

Rekommendationer

- Skapa en strategi och handlingsplan som är utvecklingsbar ur ett helhetsgrepp inklusive delningsekonomi.
- Lägg ett extra fokus på produkter och mat, men med fortsatta satsningar även inom energi och transport utifrån en helhetssyn.
- Inkludera social hållbarhet, och utvärdera doughnut economy som modell för Göteborg.

Hur kan samarbetet för ett cirkulärt Göteborg se ut?

15 HUR

Som nästa steg undersökte vi hur den lokala cirkulära omställningen i Göteborg skulle kunna genomföras och hur en lokal cirkulär strategi och handlingsplan skulle tas fram. Frågorna handlade om vilka vinster Göteborgsaktörer och andra städer såg med att samarbeta och om det fanns fördelar med att ta fram dessa planer tillsammans.

- Hur skulle ett samarbete kunna utformas och organiseras?
- Hur kunde en gemensam utvecklingsprocess framåt se ut?
- Vilka nyckelaktörer borde ingå i omställningsarbetet?

Utgångspunkten var att omställningsarbetet behövde göras både internt i respektive aktörs egen organisation, och tillsammans med andra i ett gränsöverskridande samarbete. Inom förstudien undersöktes hur ett Göteborgsövergripande samarbete skulle kunna organiseras, men även hur Göteborgs Stad skulle kunna samarbeta internt och med andra aktörer.

16 Vinster med samarbete

16.1 Resultat

16.1.1 Vinster med samarbete: enligt Göteborgsaktörer

Utifrån ett Göteborgsövergripande perspektiv var de olika aktörerna övervägande positiva till samarbete för ett cirkulärt Göteborg och såg många olika vinster. I topp såg man möjligheterna att samla olika aktörer i ett gemensamt utvecklingsarbete och att lära av varandra för att underlätta omställningen. Man framhöll även vinsten med att genom samarbete kunna tydliggöra ansvarsfördelningen.

Även frågan om fördelarna med att en lokal cirkulär strategi och handlingsplan togs fram tillsammans av olika aktörer i Göteborg fick ett positivt gensvar. Många menade att en gemensam framtagning av olika aktörer medförde förankring och delaktighet, och det ansågs viktigt att alla perspektiv togs i beaktan.

Man såg även några risker, som att en slutlig strategi och handlingsplan kunde bli för urvattnad eller att arbetet riskerade att låsa sig på grund av motstridiga perspektiv. Många poängterade att det var bråttom med omställningen och att ett sådant organisationssätt tog lång tid.

Politikerna var överens om att en bred förankring inom Göteborgs Stads verksamheter och i samverkan med andra aktörer var otroligt viktigt för att få genomslag. Även här tryckte några på vikten av en bredd av kompetenser från olika områden vid framtagandet. Däremot menade flera av dem att man skulle göra det som man hade rådighet över så att det faktiskt var genomförbart. De resonerade utifrån att det var svårt att lägga sig i näringslivet, och att företagen

skulle ha svårt att förstå varför de skulle jobba ihop med kommunen förutom när den var kund utifrån offentlig upphandling.

16.1.2 Vinster med samarbete: enligt aktörer i Göteborgs Stad

Utifrån Göteborgs Stads roll frågade vi aktörerna inom de kommunala förvaltningarna och bolagen vilka vinster de såg med att samarbeta för ett cirkulärt Göteborg – både inom Göteborgs Stad och med andra aktörer.

Även här lyfte man vinsten med att samla olika aktörer i ett gemensamt utvecklingsarbete som störst. Andra viktiga vinster med samarbete ansågs vara ökat tempo i omställningen och tydligare ansvarsfördelning. Dessutom lyfte man vikten av att samarbeta med myndighetsutövande instanser (till exempel miljötillsyn), och att samverkan mellan aktörer som såg varandras behov kunde bidra till ökad resurseffektivitet.

På frågan om det fanns fördelar med att en lokal strategi och handlingsplan togs fram tillsammans av olika aktörer i Göteborg var flest svar positiva. Man såg att en sådan metod skulle öka delaktigheten, känslan av ägandeskap, och främja spridningen och agerandet därefter. Det skulle också kunna ta tillvara den bredd av kunskaper, erfarenheter och kompetenser som fanns. Vissa lyfte att även politikerna behövde involveras i framtagningen av en lokal strategi och handlingsplan. Medan några befarade att det skulle kunna bli mycket arbetskrävande och långsamt att det togs fram tillsammans av olika aktörer.

16.1.3 Vinster med samarbete: omvärldsbevakning

Andra städer ser olika vinster med att samarbeta, som att ena staden, synkronisera insatser och förankra beslut.

Ett tydligt exempel är belgiska staden Leuven som ser stora vinster med samarbete. De menar att just samarbetet är deras avgörande styrka för att utvecklas till en hälsosam, livlig och klimatneutral stad. Under paraplyet Leuven 2030 har de bildat en separat icke-vinstdrivande samlingsorganisation mellan de olika aktörerna i staden, som bygger på en inkluderande deltagarapproach med hög delaktighet.

Uppsala klimatprotokoll är ett annat exempel på cirkulärt samarbete, där de menar att "Samarbetet ger möjligheter att genomföra åtgärder som annars hade varit svåra att driva. Genom att värdera den egna organisationens mål och åtgärder i en kommungeografisk kontext, främjas samhällsekonomiska och systemeffektiva lösningar." En orsak till samarbetet i Uppsala är att kommunen inte har rådighet över sitt geografiska område. Kommunstyrelsen insåg att ett samarbete mellan företag och stora organisationer krävs för att minska utsläppen i snabbare takt. Det fanns sedan tidigare kontakt med kommunala bolag och övriga aktörer i regionen och det var två miljöstrateger på kommunen som tog initiativ till samarbetet. Tanken var att jobba branschöverskridande, och kontakt togs i flera områden och sektorer vilket spred sig bland fler aktörer.

16.2 Vinster med samarbete: slutsatser och rekommendationer

Rent generellt ser de olika aktörerna i Göteborg precis som omvärlden många vinster med samarbete. Man är positiv till ett Göteborgsövergripande samarbete. Även Göteborgs Stads aktörer ser vinster med samarbete både inom organisationen och med andra aktörer. En av de vinster som nämns handlar om bred förankring för att få genomslag, vilket känns särskilt angeläget i Göteborg.

Rekommendationer

- Inled ett Göteborgsövergripande samarbete för ett cirkulärt Göteborg mellan de olika aktörerna, under ledning av Göteborgs Stad.
- Inled även ett cirkulärt samarbete utifrån Göteborgs Stad, både inom organisationen och med andra aktörer.

17 Organisation och utformning

Med inspiration från andra städer undersöktes hur ett Göteborgsövergripande samarbete skulle kunna utformas och organiseras. Men även hur Göteborgs Stad skulle kunna organisera sitt samarbete inom organisationen och med andra aktörer.

17.1 Resultat

17.1.1 Organisation och utformning: enligt Göteborgsaktörer

Göteborgsaktörerna hade två olika huvudsiktter om hur detta samarbete skulle kunna organiseras och utformas. De ena trodde på en mer traditionell utformning där en aktör var ledare och ansvarade för omställningens gång, men lyssnade av andra intressenter/parter. Medan de andra förespråkade en fristående organisation likt exemplet Leuven. Många ansåg även att man behövde samarbeta med befintliga föreningar och involvera ungdomar.

Flera av politikerna föredrog en organisation utifrån tematiska samarbeten snarare än ett generellt samarbete. Man menade att det skulle bli mest relevant och effektivt. I en fristående organisation ansåg man hade svårt att få beslut att drivas på framåt. De menade att man skulle utgå ifrån det man hade rådighet över och att man gjorde saker på rätt nivå, men även att de aktörer skulle samarbeta som berördes av specifika frågor. Till exempel att Framtiden och Lokalförvaltningen samarbetade med byggindustrin kring offentlig upphandling. Någon tryckte på att man måste samarbeta specifikt kring de stora flödena. En annan kommentar var att även beslut som fattades i kommunfullmäktige inte alltid följdes.

17.1.2 Organisation och utformning: enligt aktörer i Göteborgs Stad

Bland Göteborgs Stads aktörer var idén om en slags kärngrupp (kanske med representanter från olika intressentgrupper) som leder arbetet, populär. Denna kärngrupp skulle sedan kompletteras med arbetsgrupper för operativ samverkan mellan olika aktörer. Flera av kommunens aktörer tryckte även på att nyttja de redan befintliga samarbetsforum som fanns. Men även en fristående organisation som exemplet Leuven var populärt och många skulle vilja att arbetet i Göteborg inspirerades av det.

Det pågick även en diskussion om vilken roll Göteborgs Stad skulle ha i ett samarbete för ett cirkulärt Göteborg. Många ansåg att kommunen skulle ha en drivande och coachande roll, men att det var viktigt att skilja på vad förvaltningarna hade för uppdrag och mandat och vad som låg utanför. Skulle ett cirkulärt samarbete underlätta/möjliggöra genomförandet av redan beslutade planer och program? Eller sågs det som nya uppdrag som krävde extra resurser och politiska beslut? Man menade även att måste tydliggöras vilken förvaltning som hade ansvar att driva frågan vidare, och att det var förankrat i alla förvaltningar. Dessutom lyfte man vikten av att näringslivet var med, då kommunen inte fick ta över utan skulle stå för kontinuitet ur ett samhällsperspektiv.

17.1.3 Organisation och utformning: omvärldsbevakning

Städerna organiserar cirkulära samarbeten på många olika sätt. Vissa utgår ifrån en kärngrupp som driver hela arbetet och tar frågorna vidare till nyckelaktörer och övriga intressenter. En del samarbetar i specifika grupper kring olika teman och fokusområden. Medan några startar gemensamma utvecklingsprojekt eller får politiska uppdrag, bildar andra en fristående organisation med stort deltagarinflytande.

Leuven 2030 är ett samarbete mellan företagen, akademin, kommunens förvaltningar, de kommunala bolagen och civilsamhällesorganisationer-medborgare, som bildades för att nå stadens mål om att bli klimatneutralt 2050. Det är en fristående, icke-vinstdrivande organisation där alla fem parter bidrar med pengar och tid för att genomföra olika insatser och projekt. Vid starten var de 60 medlemmar som nu har vuxit till 600. Alla får bli medlemmar och varje part får 20 procent av rösterna. Leuven 2030 har skapat färdplanen ”Roadmap 2025-2035-2050” som visar vilka steg som behöver genomföras fram till respektive år för att nå målet att bli en klimatneutral stad 2050. De har åtta ambitioner, uppdelade i 80 projektkluster, som i sin tur är organiserade i 13 program. Varje program har 1-2 programkoordinatorer, totalt 18 personer från akademin, kommunen och den privata sektorn som arbetar med genomförandet. Varje år görs en utvärdering och samtliga medlemmar måste då visa resultatet och hur de konkret bidragit till målen. Om kraven inte uppnås görs en anpassning eller så får man lämna. Ordförandeskapet är roterande och Leuven 2030 finansieras till hälften av kommunen och till hälften från övriga parter/medlemmar.

OECD beskriver sex olika sätt att engagera intressenter i den cirkulära omställningen:

1. Partnerskap (*beslutade samarbetsavtal mellan några olika, inom ramarna för ett visst projekt eller problem som ska lösas*)
2. Medbestämmande och medskapande (*att makten balanseras mellan alla intressenter i processen av policy-skapande eller beslutsfattande*)
3. Kommunikation (*att öka mottagarnas kunskap och kännedom*)
4. Konsultation (*att samla inte intressenters kommentarer, upplevelser, erfarenheter och idéer*)
5. Deltagande (*att intressenter deltar i beslutsfattandet genom aktiviteter*)
6. Representation (*består ofta av att intressent-grupper har varsin officiell representant i ledningen av ett projekt eller en organisation*)

Det finns många vägvisningar att använda, som Circle Economys collaboration paper: "Will you be my partner? Nine steps to identify and establish successful collaborations for a circular economy" Även verktyget "City portrait canvas" används för att ta Doughnut-modellen ner till en lokal nivå.

Flera städer organiserar cirkulära samarbeten utifrån skräddarsydda åtgärder som tagits fram via materialflödesanalyser. Både Bryssel, Paris och Glasgow har gjort sådana.

17.2 Organisation och utformning: slutsatser och rekommendationer

Åsikterna kring hur ett lokalt cirkulärt samarbete ska organiseras och utformas går isär och det finns ingen entydigt utstakad väg. En viktig fråga som framkommit i Göteborg handlar om att tydliggöra ansvar och inte flytta runt det i värdekedjan. Och trots att det finns en stark undertro till klassisk styrning uppifrån ser många inte heller medskapandeprocesser som en given väg. Många efterfrågar tematiska samarbeten inom områden där det finns tydliga incitament för specifika aktörer. Även materialflödesanalyser lyfts fram i många sammanhang, och kan vara ett sätt att få med näringslivet utifrån industriell symbios mellan företag. Samtidigt som de hellre vill se nationella än lokala styrmedel. Generellt kan vi konstatera att det händer mycket i omvärlden som gagnar den lokala utvecklingen i Göteborg. Därför är det viktigt att även delta aktivt i internationella nätverk och fortsatt hålla sig 'à jour' inom dessa mötesforum. Dessutom kan man tänkas sätta upp någon form av medborgardialog med jämna mellanrum, där stadens invånare bjuds in till diskussion kring specifika teman.

Rekommendationer

- Fortsätt att tillsammans med olika aktörer undersöka hur ett Göteborgs-övergripande cirkulärt samarbete ska organiseras.
- Fördjupa även arbetet med organisationen och utformningen av Göteborgs Stads cirkulära samarbete.
- Identifiera möjliga tematiska samarbeten.
- Stäm av intresse och möjlighet att genomföra en materialflödesanalys för Göteborg.
- Utöka deltagande i internationella nätverk.
- Se över möjligheterna till medborgardialog.

18 Förslag på utvecklingsprocess till 2030

Med utgångspunkt i tanken om ett cirkulärt Göteborg 2030 fick de olika aktörerna frågan hur de tyckte att utvecklingsprocessen fram till 2030 skulle se ut. Som inspel fick de även ta ställning till det första förslaget på utvecklingsprocess som byggde på följande tre steg:

Steg 1: Förstudie 2020

Steg 2: Förankring, beslut och implementering av cirkulär strategi och handlingsplan

Inledningsvis kommer aktörerna i sina egna organisationer behöva förankra strategiarbetet och det gränsöverskridande samarbetet. Därefter utvecklas och beslutas projektplan och finansiering för Steg 2. En gemensam lokal cirkulär strategi och handlingsplan färdigställs, antas och omsätts i konkreta åtgärder och mål som kontinuerligt testas och utvärderas.

Steg 3: Uppskalning, utveckling och gemensam drift

Inom Steg 3 normaliseras det cirkulära omställningsarbetet genom att det skalas upp och driftsätts i gemensam, långsiktig strukturerad verksamhet. Strategi och handlingsplan, samarbetsformer och effekter av åtgärder följs upp, utvärderas och utvecklas kontinuerligt.

18.1 Resultat

18.1.1 Förslag på utvecklingsprocess: enligt Göteborgsaktörer

De flesta Göteborgsaktörerna tyckte att den föreslagna utvecklingsprocessen var rimlig och bra. En hel del ansåg dock att arbetet måste komma igång snabbare, och att det krävdes snabba beslut för att hålla uppe farten. Man ville inte vänta utan fokusera på handling och börja pilota grejer tidigt så att det hände grejer omgående respektive så fort som möjligt.

18.1.2 Förslag på utvecklingsprocess: omvärldsbevakning

Utvecklingsprocessen för en lokal cirkulär omställning skiljer sig åt mellan städerna. Man har både olika tidsmål och avstämningpunkter längs vägen.

Inom Uppsala klimatprotokoll har man också en utvecklingsprocess som siktar mot år 2030. Klimatprotokollet är indelat i treårsperioder med avstämningar två gånger per år. Dels medlemsdialoger där man går igenom de fem klimatutmaningar man frivilligt antagit. Och dels rundabordsmöten där förutom medlemmarna även politiker, Vd:ar och högre chefer deltar. Fyra gånger per år träffas klimatansvariga för utveckling, praktiskt arbete och samverkan, där de får kunskapsutbyte, draghjälp och kan ta del av den erfarenhet som finns i fokusgrupperna. Varje år rapporterar medlemmarna klimatdata och processledningen sammanställer totala utsläppen som ska minska med 14 procent årligen. Processledningen i Uppsala har blivit kontaktad av andra kommuner som vill göra liknande upplägg, men påpekar att man behöver hitta en utvecklingsprocess som passar den egna stadens samarbete.

18.2 Förslag på utvecklingsprocess: slutsatser och rekommendationer

Att det befintliga förslaget på utvecklingsprocess riktar in sig på året 2030 går i linje med övriga mål inför 2030 som redan finns på global, nationell, regional och lokal nivå. Ett cirkulärt Göteborg 2030 ses av de flesta som en nödvändig utmaning som känns tuff men inte orimlig. Att så många av Göteborgsaktörerna vill se en utvecklingsprocess som kommer igång snabbare med fokus på handling känns spännande och på sätt och vis även lovande inför framtiden. Hoppas bara att otåligheten som vissa har inte leder till uppgivenhet om de politiska och organisatoriska kvarnarna maler för långsamt.

Rekommendationer

- Utgå ifrån den föreslagna utvecklingsprocessen till 2030.
- Sätt fokus på handling och en can-do-approach som välkomnar initiativ nu.
- Bygg upp processen successivt och agilt, istället för att invänta lanseringen av en "färdig" process och en "komplett" strategi och handlingsplan.

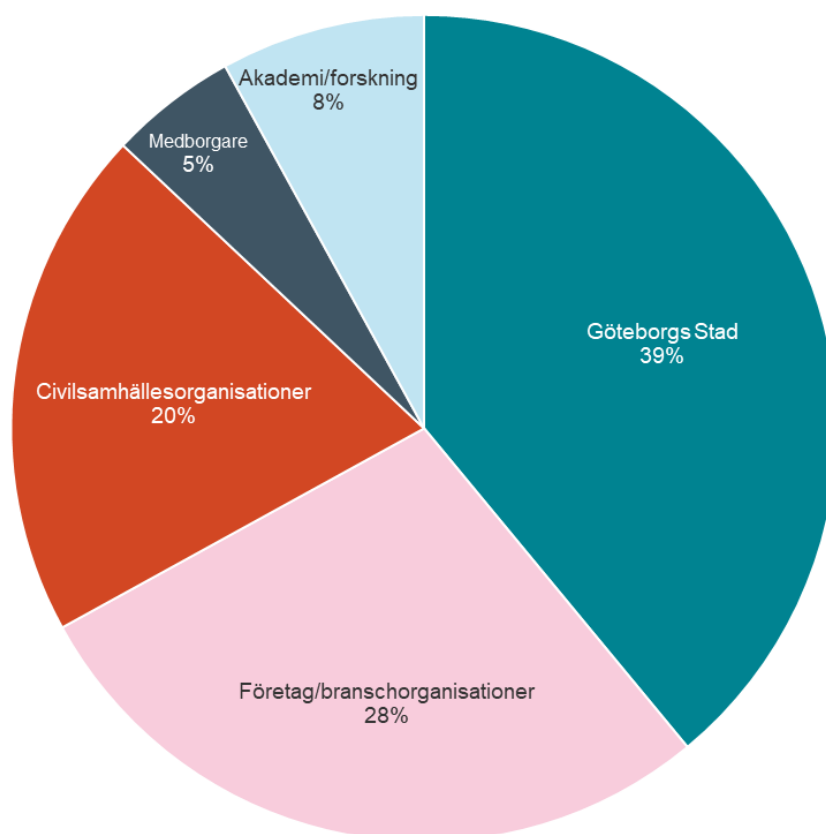
19 Nyckelaktörer

Respondenterna fick frågan vilka aktörer i Göteborg respektive inom Göteborgs Stad som de ansåg borde ta den drivande rollen i arbetet 2021 och framåt för ett cirkulärt Göteborg 2030. Vi undrade också i vilken utsträckning de var intresserade av att delta i det fortsatta arbetet.

19.1 Resultat

19.1.1 Nyckelaktörer: enligt Göteborgsaktörer

Till de olika Göteborgsaktörerna ställdes frågan vilka aktörer i Göteborg de ansåg borde ta den drivande rollen i arbetet 2021 och framåt för ett cirkulärt Göteborg 2030. Nästan 40 procent ansåg att Göteborgs Stad borde ta den drivande rollen, följt av ungefär 30 procent som tyckte att företag/branschorganisationer borde axla rollen. På tredje plats kom civilsamhällesorganisationer med 20 procent.

Aktör som ska ta den drivande rollen i arbetet.

På frågan i vilken utsträckning respondenten och dess organisation var intresserade av att delta i det fortsatta arbetet gavs följande svarsalternativ:

- A: Vi tror inte på en cirkulär omställning och vill därför inte delta
- B: Vi befinner oss i en lärandefas och behöver förstå mer innan vi engagerar oss
- C: Vi är öppna för att genomföra åtgärder utifrån en lokal cirkulär strategi och handlingsplan, om inom vårt uppdrag och budget
- D: Vi vill delta aktivt i utvecklingsprocessen med att ta fram en lokal cirkulär strategi och handlingsplan
- E: Vi vill vara de som samordnar/driver på arbetet och tar initiativet till steg 2
- F: Vet ej, men ska ta frågan vidare internt

Av de som svarade var 33 procent öppna för att genomföra åtgärder inom sitt uppdrag, medan 30 procent var intresserade av att delta aktivt i utvecklingsprocessen. Några aktörer angav att de ville vara de som samordnar/driver på arbetet, medan drygt 20 procent skulle ta frågan vidare internt.

19.1.2 Nyckelaktörer: enligt aktörer i Göteborgs Stad

Till de olika aktörerna inom Göteborgs Stad ställdes frågan vilka aktörer inom Göteborgs Stad de ansåg borde ta den drivande rollen i arbetet 2021 och framåt för ett cirkulärt Göteborg 2030. De förvaltningar som flest aktörer ville se i den drivande rollen var kretslopp och vatten, miljöförvaltningen, Cirkulära Göteborg och konsument- och medborgarservice. Många poängterade dock att man kunde vara drivande på olika håll och att alla förvaltningar måste göra vad de kan i samverkan med externa. Man menade också på att detta berodde på vilka som får eller har mandat och resurser.

Även aktörerna inom Göteborgs Stad fick frågan i vilken utsträckning respondenten och dess organisation var intresserade av att delta i det fortsatta arbetet. Här var drygt hälften av de som svarade öppna för att genomföra åtgärder inom sitt uppdrag, medan 38 procent var intresserade av att delta aktivt i utvecklingsprocessen. Vi kan däremot konstatera att ingen av respondenterna inom Göteborgs Stad angav att de ville vara de som samordnar/driver på arbetet och tar initiativet till steg 2.

19.1.3 Nyckelaktörer: omvärldsbevakning

De flesta städer som undersökts försöker involvera alla sektorer på olika sätt. Oftast är det kommunen som är initiativtagare likt i Helsingfors och Amsterdam, eller så är det eller olika näringslivssamarbeten som i Yorkshire-regionen. I Glasgow till exempel togs den cirkulära strategin fram i samarbete mellan Staden Glasgow, deras lokala näringslivsnätverk Glasgow Chamber of Commerce (motsvarande Business Region Göteborg), den icke-statliga

organisationen Zero Waste Scotland och konsultföreningen Circle Economy. Ofta involveras även civilsamhälleliga aktörer som i Umeå, sociala institutioner nära medborgarna som i Amsterdam eller externa konsulter som till exempel Ellen MacArthur Foundation.

Uppsala Klimatprotokoll inleddes av kommunstyrelsen och består av 42 medlemmar från företag, föreningar, offentliga organisationer, akademi och Uppsala kommun. Processledningen påpekar att deltagandet passar bättre för större företag som har en administrativ överbyggnad. Små/medelstora företag/organisationer passar inte i denna konstellation, eftersom de oftast har fullt upp med att göra det de ska.

19.2 Nyckelaktörer: slutsatser och rekommendationer

Ett tydligt ledarskap med beslutsamhet och handlingskraft är avgörande. Utifrån Göteborgsaktörernas svar är det Göteborgs Stad och Göteborgs näringsliv som är de huvudsakliga aktörerna man vill se ta den drivande rollen i arbetet 2021 och framåt. Inom Göteborgs Stad däremot är det inte lika givet vilken aktör man ser som den drivande, särskilt då ingen heller angett att man vill ta på sig denna roll. En förklaring till detta kan ligga i att Göteborgs Stad under förstudiens aktiviteter var mitt uppe i en omorganisering och remissarbetet kring det nya Miljö- och Klimatprogrammet, där man inväntar beslut kring vilka förvaltningar och bolag som tilldelas ansvar för olika frågor. Den generella utmaningen som kvarstår är att fortsätta involvera brett samtidigt som det är viktigt att aktörer ges mandat att driva på arbetet så att det kommer till den handling som de flesta efterfrågar.

Den kategori som däremot inte har varit specifikt involverad i förstudien är barn och unga, och aktörerna har inte heller lyft dessa i någon större utsträckning. Men vi tror ändå att de flesta ser barn och unga som viktiga aktörer att lyssna av och ha med i det fortsatta omställningsarbetet. Särskilt då unga utgör den aktiva generationen i ett cirkulärt Göteborg 2030, har stor trovärdighet och givna incitament för omställningen, samt fräscha tankar och ett kreativt, öppet sinne.

Rekommendationer

- Fortsätt dialogen med olika aktörer för att involvera brett och identifiera fler potentiella nyckelaktörer till det fortsatta arbetet.
- Undersök förutsättningarna för Göteborgs Stad att ta den drivande rollen i det Göteborgs-övergripande cirkulära arbetet 2021 och framåt.
- Klargör och ge tydligt mandat till en eller två förvaltningar inom Göteborgs Stad att ta den drivande rollen i det cirkulära arbetet inom kommunen.
- Involvera även barn och unga i det fortsatta cirkulära omställningsarbetet i Göteborg.

Samlade rekommendationer

20 SAMLADE REKOMMENDATIONER

20.1 Varför

20.1.1 Lokal cirkulär omställning

- Fatta ett politiskt beslut, som är väl förankrat både inom näringslivet, civilsamhället och akademien, om att Göteborg som samhälle ska bli cirkulärt fram till 2030 med start nu.
- Samla de olika aktörerna och enas kring ett tydligt varför Göteborg ska ställa om.

20.1.2 Lokal cirkulär strategi och handlingsplan

- Ta fram en gemensam lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg.
- Den ska ses som en gränsöverskridande process snarare än ett statiskt dokument.
- Den bör utgöra en gemensam plan, framtagen mellan olika aktörer i Göteborg
- Den ska vara ett integrerat komplement till befintliga planer och styrdokument.
- Den ska bygga på en tydlig riktning och gemensamma mål som kan tas vidare i respektive organisation.
- Fokus bör ligga på konkreta åtgärder.

20.2 Vad

20.2.1 Lokal cirkulär vision

- Fortsätt arbetet med att identifiera de olika aktörernas gemensamma incitament för att Göteborg ska ställa om till att bli cirkulärt.
- Försök att ena aktörerna kring en gemensam lokal cirkulär vision för Göteborg.
- Måla i visionen upp en tydlig, optimistisk bild av den önskade framtiden, som känns inspirerande och relevant för många, är konkret utan att vara begränsande.

20.2.2 Lokala cirkulära mål

- Identifiera vilka globala, nationella, regionala och lokala mål inom respektive organisation som den cirkulära omställningen ska bidra till att uppnå.
- Komplettera dessa med konkreta, tidsatta, mätbara lokala cirkulära mål där det saknas eller behöver utvecklas.

20.2.3 Fokusområden

- Utgå ifrån den nationella strategins fokusområden och materialströmmar, och anpassa dem till Göteborgs förhållanden.
- Inkludera byggsektorn och offentlig upphandling som två tydliga fokusområden.
- Titta närmare på frågan om en lokal materialflödesanalys för Göteborg.

20.2.4 Stödinsatser och behov

- Initiera en generell kompetenshöjning för den cirkulära omställningen genom riktade utbildningar och spridning av goda inspirerande exempel.
- Skapa en besluts- och samordningsfunktion.
- Fortsätt lyssna på de olika aktörernas specifika behov.
- Synliggör omställningen, ge praktiska förutsättningar att kunna agera och nå ut brett.

20.2.5 Knäckfrågor och utmaningar

- Skapa ett systematiskt gränsöverskridande arbete för att kontinuerligt lösa knäckfrågor, utmaningar och målkonflikter.
- Hitta ett sätt att adressera rätt fråga till rätt mottagare.

20.2.6 Konkreta åtgärder

- Inled ett fördjupat, långsiktigt arbete med att identifiera, värdera, bearbeta, genomföra och utvärdera konkreta åtgärder för den cirkulära omställningen i Göteborg.
- Definiera vilka åtgärder som kräver gemensamma beslut.
- Gör en ”City circle scan” för Göteborg.

20.2.7 Lokala vägval

- Skapa en strategi och handlingsplan som är utvecklingsbar ur ett helhetsgrepp inklusive delningsekonomi.
- Lägg ett extra fokus på produkter och mat, men med fortsatta satsningar även inom energi och transport utifrån en helhetssyn.
- Inkludera social hållbarhet och utvärdera doughnut economy som modell för Göteborg.

20.3 Hur

20.3.1 Vinster med samarbete

- Inled ett Göteborgs-övergripande samarbete för ett cirkulärt Göteborg mellan de olika aktörerna, under ledning av Göteborgs Stad.

- Inled även ett cirkulärt samarbete utifrån Göteborgs Stad, både inom organisationen och med andra aktörer.

20.3.2 Organisation och utformning

- Fortsätt att tillsammans med olika aktörer undersöka hur ett Göteborgs-övergripande cirkulärt samarbete ska organiseras.
- Fördjupa även arbetet med organisationen och utformningen av Göteborgs Stads cirkulära samarbete.
- Identifiera möjliga tematiska samarbeten.
- Stäm av intresse och möjlighet att genomföra en materialflödesanalys för Göteborg.
- Utöka deltagande i internationella nätverk.
- Se över möjligheterna till medborgardialog.

20.3.3 Förslag på utvecklingsprocess

- Utgå ifrån den föreslagna utvecklingsprocessen till 2030.
- Sätt fokus på handling och en can-do-approach som välkomnar initiativ nu.
- Bygg upp processen successivt och agilt, istället för att invänta lanseringen av en "färdig" process och en "komplett" strategi och handlingsplan.

20.3.4 Nyckelaktörer

- Fortsätt dialogen med olika aktörer för att involvera brett och identifiera fler potentiella nyckelaktörer till det fortsatta arbetet.
- Undersök förutsättningarna för Göteborgs Stad att ta den drivande rollen i det Göteborgs-övergripande cirkulära arbetet 2021 och framåt.
- Klargör och ge tydligt mandat till en eller två förvaltningar inom Göteborgs Stad att ta den drivande rollen i det cirkulära arbetet inom kommunen.
- Involvera även barn och unga i det fortsatta cirkulära omställningsarbetet i Göteborg.

21 FÖRSLAG TILL NÄSTA STEG

För att starta upp och verkligen komma igång med det fortsatta omställningsarbetet, så föreslår vi att följande nästa steg tas under våren 2021, med utgångspunkt i förstudiens rekommendationer:

- Bilda en Göteborgsövergripande uppstartsgrupp med engagerade representanter från flera aktörer, med syfte att dra igång och processleda steg 2 av *Samarbete för ett cirkulärt Göteborg 2030*.
- Ge ett tydligt uppdrag åt de aktörer som i Göteborgs Stads nya Miljö- och Klimatprogram utses som ansvariga för kommunens cirkulära arbete, att ta den drivande rollen i det fortsatta arbetet 2021 och framåt för ett cirkulärt Göteborg.

22 ALLMÄNNA REFLEKTIONER

Vårt arbete med förstudien har varit en intressant, utmanande och inspirerande process ihop med andra. Avslutningsvis och inför kommande arbete gör vi följande reflektioner:

- Ett gränsöverskridande samarbete för ett cirkulärt Göteborg är ett nytt angreppssätt för många. Därför är det också svårt att greppa och kommunicera inte minst inom Göteborgs Stad.
- Att initiativet kommer från Göteborgs Stad gör att det tolkas som ett kommunalt arbete på gång, som ska beslutas av kommunpolitiken. Förståelsen är låg för att det behöver tas hänsyn till andras mål och ambitioner.
- När vi talar om en lokal cirkulär strategi och handlingsplan är det mer fokus på själva "dokumentet" än på processen. Hade det varit mer lättkommunicerat om det hade kommit från en annan aktör?
- Väldig dokumenttrötthet (som inga läser) och frustration över att inte tillräckligt mycket går till handling. Olika tolkningar av ordet 'strategi' - en bred uppfattning om att det är tomma ord, samtidigt som väldigt många också påpekar att ansvariga tydligt måste pekas ut.
- Relationen kommun-näringsliv är klurig, menar många. Men vår tanke var ju att synka och lära av varandra, se till varandras intressen och incitament i en cirkulär omställning.

23 DETALJER KRING ARBETET MED FÖRSTUDIEN

23.1 Förstudiens aktiviteter

Inom förstudien genomförde vi nedanstående aktiviteter.

23.1.1 Omvärldsbevakning

Kontinuerligt under hösten 2020 gjordes omvärldsbevakning genom inläsning av rapporter och informationsmaterial samt kontakt med olika aktörer.

23.1.2 Individuella samtal/ avstämningar med utvalda experter

Under uppstarten av förstudien bjöds 25 utvalda experter inom cirkulär ekonomi och hållbarhetsarbete, däribland representanter från Delegationen för cirkulär ekonomi, in för att i tidigt skede öppna upp för synpunkter. Genom individuella samtal och två ”VIP-avstämningar” den 6 och 8 oktober erhöles värdefull input på förstudiens upplägg, samtidigt som frågeställningarna kunde bollas och justeras.

23.1.3 Kommunintern utbildning i cirkulär ekonomi för olika aktörer inom Göteborgs Stad

Den 9 oktober arrangerades inspirationsutbildningen *Smart resurshantering för ett cirkulärt Göteborg!* i samarbete mellan Cirkulära Göteborg, Konsument- och medborgarservice, Inköp och upphandling, Göteborgs Stads Leasing, Återbruket och Kretslopp och vatten. Utbildningen vände sig brett till många olika aktörer inom Göteborgs Stad, och attraherade 60 deltagare så som enhetschefer, upphandlare, miljöutredare, äldrekonsejnter, ekonomiassistenter fastighetssamordnare och projektledare. Under utbildningen introducerade vi Menti-verktyget för digital delning av input genom att ställa förstudiens frågor.

23.1.4 Öppet webinarium för aktörer inom Göteborgs Stad

En av milstolparna bland förstudiens aktiviteter var det webinarium som ägde rum den 5 november för en rad olika aktörer inom Göteborgs Stad. Ett 50-tal chefer, medarbetare och fackliga representanter med skiftande kunskap och ansvar inom det cirkulära arbetet möttes under tre intensiva timmar för diskussion, erfarenhetsutbyte och besvarande av förstudiens frågeställningar via Menti-verktyget och en livfull diskussion i möteschatten.

23.1.5 Öppet webinarium för olika Göteborgsaktörer

Den 18 november var det dags för ett gränsöverskridande webinarium som riktade sig till många olika Göteborgsaktörer inom näringslivet, civilsamhället, akademien och Göteborgs Stad. Webbinariet genomfördes i samarbete med Evalena Blomqvist från RISE och Emma Öhrwall från Sharing City Göteborg, och lockade 60 deltagare från en bredd av aktörer från olika delar av samhället.

23.1.6 Intervjuer med utvalda politiker i Göteborg

I november kontaktades ett 20-tal politiker i Göteborg för att få deras syn på en del av förstudiens frågeställningar. Urvalet byggde på de politiker som ingick i arbetsgruppen för ett fossilfritt Göteborg, samt ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande för de nämnder/styrelser som är utpekade i det kommande Miljö- och Klimatprogrammet som ansvariga för att driva på utvecklingen av cirkulär ekonomi. Förutom svar via e-post bjöds fem politiker från olika partier in till intervjusamtal via Teams, där frågorna diskuterades mer djupgående.

23.1.7 Rundabordssamtal med näringslivet

Inom förstudien deltog vi även i ett rundabordssamtal om cirkulär ekonomi, som arrangerades av Nätverket för Hållbart Näringsliv den 24 november. Samtalet genomfördes av drygt tio representanter från Göteborgsregionens näringsliv, där några av förstudiens frågor kunde diskuteras.

23.1.8 Slutpresentation

Den 23 februari 2021 hölls slutpresentationen av förstudien som ett digitalt möte med drygt 100 deltagare.

23.2 Förstudiens frågeställningar

Tillsammans med utvalda aktörer tog vi fram följande frågor som ställdes i alla sammanhang som en röd tråd genom förstudien.

23.2.1 Varför

1. Vilka är incitamenten för att ställa om från linjärt till cirkulärt?
2. Hur skulle en cirkulär omställning kunna bidra till en positiv företags- och samhällsutveckling med nya jobb och ökat välbefinnande?
3. Behövs det en lokal cirkulär strategi och handlingsplan i Göteborg?
4. Är det bra att bryta ut en strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi från de övriga hållbarhetsstrategierna och handlingsplanerna i Göteborg?
5. Vad ser du för vinster med en lokal strategi och handlingsplan för Göteborg?
6. Ser du några nackdelar med att ta fram en lokal strategi och handlingsplan för Göteborg?

7. Vad skulle en lokal cirkulär strategi och handlingsplan kunna bidra med för att utveckla ert cirkulära omställningsarbete utifrån ert uppdrag och roll?

23.2.2 Vad

8. Hur skulle den nationella cirkulära visionen kunna formuleras i en lokal cirkulär vision utifrån ett Göteborgskontext? Behöver den ens anpassas/omformuleras? Vilka nyckelord vill vi ha med?
9. Vilka övergripande mål bör en lokal cirkulär strategi och handlingsplan innehålla?
10. Vilka områden (fokusområden, sakområden, materialströmmar) är viktiga och vad får vi inte missa att ha med i en lokal cirkulär strategi och handlingsplan för Göteborg?
11. Vilket stöd/insatser behövs utifrån din egen förvaltnings/bolags perspektiv för att ställa om själva och stötta andra?
12. Vilka är de stora knäckfrågorna/utmaningarna/målkonflikterna i Göteborg?
13. Vilka konkreta åtgärder bör prioriteras lokalt?
14. Vägval 1: Det är bra om den lokala strategin är utvecklingsbar och tar ett helhetsgrepp där t ex delningsekonomi ingår. För- och nackdelar med detta?
15. Vägval 2: Det är önskvärt att i strategin prioritera det eftersatta arbetet med att minska utsläpp från produkter inkl. mat, före utsläpp från energi och transporter. För- och nackdelar med detta?
16. Vägval 3: Det är viktigt att ha med social hållbarhet som del av strategin, där områden såsom resursfördelning och hållbar sysselsättning inkluderas i arbetet. För- och nackdelar med detta?

23.2.3 Hur

17. Vilka vinster ser du med att SAMARBETA för ett cirkulärt Göteborg – både inom Göteborgs Stad OCH med andra aktörer?
18. Finns det fördelar med att en lokal strategi och handlingsplan tas fram TILLSAMMANS av olika aktörer i Göteborg?
19. Hur skulle detta samarbete kunna utformas/organiseras (som komplement till andra samarbeten) för att driva på omställningen?
20. Hur ska utvecklingsprocessen till 2030 se ut?
21. Vilka aktörer inom Göteborgs Stad bör ta den drivande rollen i arbetet 2021 och framåt för ett cirkulärt Göteborg 2030?
22. I vilken omfattning är du och din organisation intresserade av att delta i omställningsarbetet?

23.3 Källhänvisningar till omvärldsbevakningen

Nedan följer ett urval av de källor som har använts i omvärldsbevakningen.

Helsingfors

City of Helsinki/ Urban Environment Division. *The City of Helsinki's Roadmap for Circular and Sharing Economy*. The city of Helsinki's Urban Environment Publications 2020:10, april 2020

Helsingfors stad. "Cirkulär ekonomi", hel.fi, 10 juni, 2020.

<https://www.hel.fi/Helsinki/sv/boende-och-miljo/miljoskydd/miljopolitik/rapportering/ymk-raportti-luku12-sv>

London

Circular London. "About Circular London", <https://circularlondon.org/about-us/about-circular-london/> [hämtad 2020/11/25]

London Waste and Recycling Board. *London's circular economy route map*. Juni 2017

London Waste and Recycling Board. *Towards a circular economy: context and opportunities*. December 2015

York & North Yorkshire

Enterprise Partnership York/ North Yorkshire/ East Riding. *Creating a competitive, carbon-neutral circular economy in York & North Yorkshire: A Strategy and Action Plan for Transformation 2019-2030*. 2019

Leuven

Bloomberg Cities. *Why the EU's 'innovation capital' is a model for cities worldwide*. 14 oktober, 2020. <https://medium.com/@BloombergCities/why-the-eu-innovation-capital-is-a-model-for-cities-worldwide-d84b5d06fe98> [hämtad 2020/11/17]

Leuven 2030. (2020). *Leuven is ready to leap. Are you?* <https://www.leuven2030.be/english> [hämtad 2020/11/19]

Bryssel-regionen

Be Circular be.brussels. *Programme Régional en Economie Circulaire 2016-2020*. Mars 2016

Amsterdam

Boffey, D. "Amsterdam to embrace 'doughnut' model to mend post-coronavirus economy", theguardian.com, 8 april, 2020.

<https://www.theguardian.com/world/2020/apr/08/amsterdam-doughnut-model-mend-post-coronavirus-economy> [hämtad 2020/11/25]

Gemeente Amsterdam. *Amsterdam Circular 2020-2025: Strategy*. Amsterdam: City of Amsterdam, 2020

Glasgow

Glasgow Chamber of Commerce. "Our vision", 2019.
<https://story.circularglasgow.com/the-ambition-for-a-circular-glasgow> [hämtad 2020/12/14]

Glasgow Chamber of Commerce, m.fl. *Circular Glasgow: A vision and action plan for the city of Glasgow*. 20 juni, 2016

Paris

Mairie de Paris. *Paris Circular Economy Plan: 2017-2020*. 2017

Umeå

Cirkulär ekonomi i Umeå: www.greenumea.se

Översiktsplan/ Strategier för hållbar tillväxt/ 5-km staden:
<https://www.umea.se/download/18.250f9659174ae4b97941187/1601371952404/%C3%96versiktsplan%20Ume%C3%A5%20kommun.pdf>

Stadsdelsdialog: <https://www.youtube.com/watch?v=k6xSinyEIY4>

Kön, makt och politik - jämställdhetsarbete i Umeå kommun:
<https://www.umea.se/kommunochpolitik/manskligarattigheter/jamstalldhet.4.88db09b1724ee319ca369.html>

European Circular Cities Declaration i Umeå:
<https://circularcitiesdeclaration.eu/cities/umeaa>

Helsingborg

Handlingsplan för att främja delningsekonomi och cirkulär ekonomi i Helsingborg 2020-2024: <https://styrning.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/53/2021/02/handlingsplan-cirkular-ekonomi.pdf>

Uppsala

Uppsala Klimatprotokoll. *Byggmaterialval*.
<https://klimatprotokollet.uppsala.se/om-klimatprotokollet/fokusgrupper/fokusgrupp-byggmaterialval/> [hämtad 2020/11/20]

Uppsala Klimatprotokoll. (2020). *Nytt initiativ för att återbruka byggmaterial*.
<https://klimatprotokollet.uppsala.se/nyheter/nytt-initiativ-for-att-aterbruka-byggmaterial/> [hämtad 2020/11/19]

Uppsala Klimatprotokoll. (2018). *Klimatavtal för period IV*.
<https://klimatprotokollet.uppsala.se/globalassets/klimatprotokollet2/dokument/upsala-klimatprotokoll-protokollstext-period-iv.pdf> [hämtad 2020/11/08]

Uppsala Klimatprotokoll. (2020). *Om Klimatprotokollet*.
<https://klimatprotokollet.uppsala.se/om-klimatprotokollet/> [hämtad 2020/11/10]

Cirkulär ekonomi

Circle Economy. *The Circularity Gap Report 2020*. de Wit, M., Hoogzaad, J., von Daniels, C. (författare). Januari 2020

European Union. "Strategies", [European Circular Economy Stakeholder Platform](https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/strategies). <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/strategies> [hämtad 2020/12/17]

Ellen Macarthur Foundation, m.fl. *A solution to build back better: the circular economy*, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/emf-joint-statement.pdf> [hämtad 2020/11/25]

Parker, T. "Global 'leaders' make pledge to support circular economy during post-Covid-19 recovery", [nspackaging.com](https://www.nspackaging.com/news/industry-news/circular-economy-covid-19-pledge/), 15 juni, 2020. <https://www.nspackaging.com/news/industry-news/circular-economy-covid-19-pledge/> [hämtad 2020/11/25]

ICLEI Europe. "The European Circular Cities Declaration", 2020. <https://circularcitiesdeclaration.eu/about/about-the-declaration> [hämtad 2020/12/01]

OECD. *The Circular Economy in Cities and Regions: Synthesis report*. OECD Urban Studies. Paris: OECD Publishing, 2020. DOI:<https://doi.org/10.1787/10ac6ae4-en>

United Nations. *The Sustainable Development Goals Report 2020*. Jensen, L. (red.) 2020

Gapminder. *Sustainable development misconception study 2020: Disclosing systematic misconceptions related to each of the UN's Sustainable Development Goals*. 23 november, 2020. https://drive.google.com/file/d/1wMMH5MP13WSW_cQe08knI3TbDn6PCFZp/view [hämtad 2020/12/07]

Regeringskansliet. *Cirkulär ekonomi: strategi för omställningen i Sverige*. Miljödepartementet, 2020

Regeringskansliet. "Producentansvar för textil – en del av den cirkulära strategin," [regeringskansliet.se](https://www.regeringskansliet.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/12/sou-202072/), 9 december, 2020. <https://www.regeringskansliet.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/12/sou-202072/> [hämtad 2020/12/18]

SOU 2017:22. *Från värdekedja till värdecykel: så får Sverige en mer cirkulär ekonomi*.

Togård, C., m.fl. "Fem åtgärder för ett cirkulärt Sverige", [aktuellhallbarhet.se](https://www.aktuellhallbarhet.se/alla-nyheter/debatt/fem-atgarder-for-ett-cirkulart-sverige/?fbclid=IwAR1_pdaSVv7IukLxMyf5zyIlnJtEXMeLipfnUSrAP2HzRg7GoZ2D7c23fYo), 9 november, 2020. https://www.aktuellhallbarhet.se/alla-nyheter/debatt/fem-atgarder-for-ett-cirkulart-sverige/?fbclid=IwAR1_pdaSVv7IukLxMyf5zyIlnJtEXMeLipfnUSrAP2HzRg7GoZ2D7c23fYo [hämtad 2020/12/01]

DEAL. "About Doughnut Economics", <https://doughnuteconomics.org/about-doughnut-economics> [hämtad 2020/12/14]

Raworth, K. "A safe and just space for humanity: Can we live within the doughnut." Oxfam Discussion Paper, februari 2012

Briland Rosenström, M., Palmgren, O. *Handels miljö- och klimatpolitiska program*. Handels rapporter 2020:3, 2020

